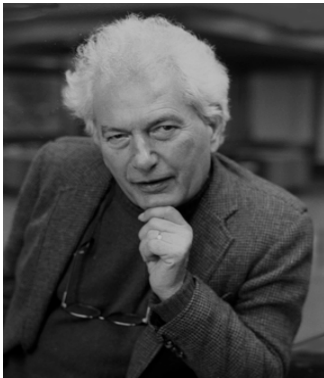




„Nepriateľ je každý, kto sa ti chystá pripraviť smrť, bez ohľadu na to, ku ktorej strane patrí.“

Joseph Heller

Obsah

Prvé výstrely do vlastných radov
str. 1

Úspešná konsolidácia verejných financií? Sotva
str. 2

MonkeyParking a tragédia spoločnej pastviny
str. 2

Fact checking
str. 3

Naspäť do „dobrých“ rúk
str. 4

Utopené náklady elektromobility
str. 4

Oranžová dôchodková obálka
str. 6

Patentoví trollovia
str. 7

Dôvod sa vždy nájde a aukcia nie je všemocná
str. 8

Drahé vlaky zadarmo
str. 10

Prečo netreba deťom brániť pracovať
str. 11

Editorial

Richard Ďurana



Začal školský rok. Mnohí sa na povinnú školskú dochádzku tešia, niektorí nie. Aj INESS pokračuje v organizovaní svojich vzdelávacích podujatí, na rozdiel od štátneho vzdelávania sú však dobrovoľné, určené pre tých, ktorí sa učiť nie musia, ale naozaj chcú. Hneď na začiatku októbra sa uskutoční už ôsmy ročník nášho každoročného **Liberty Campu**, ktorý sa po prvý krát uskutoční mimo Slovenska, i keď len pár kilometrov za jeho hranicami v moravskom mestečku Břeclav. Spoluorganizátorskú pomoc ponúkli aktívni študenti zo Students for Liberty CZ a my sami sa na nový formát kempu veľmi tešíme. Nepremeškajte príležitosť diskutovať v angličtine o slobode z pohľadu ekonómie, filozofie, práva či morálky so skúsenými zahraničnými i domácimi rečníkmi a taktiež s účastníkmi z viacerých krajín. Na našich kempoch sa tvoria priateľstvá na celý život. Viac informácií o kempe sa dozviete na strane 14.

Za uplynulý mesiac sme zorganizovali dve výborné prednášky známych európskych ekonómov. Potešila nás vysoká účasť poslucháčov, ktorí si k nám našli cestu napriek dovolenkovej sezóne a vysokým teplotám. O prednáškach **Rahima Taghizadegana** a **Seana Gabba** sa dočítate na konci čísla.

Horúcou témou týchto dní je situácia na Ukrajine a reakcia na ruskú intervenciu v podobe **sankcií**. Práve sa pripravuje jej druhé kolo a sú všeobecne považované za akúsi obeť, sice škodlivé, ale nič iné vraj nemôžeme urobiť. Dozvedáme sa, že pasivita je súhlas s ruskou politikou. Je to ale naozaj tak? O tom, či sú hospodárske sankcie správnou reakciou, píšeme v článku *Prvé výstrely do vlastných radov*.

Zbojnícka konsolidácia, tak by sa dal nazvať spôsob, akým vláda a Ministerstvo financií naplňa

zadania z Bruselu ohľadom predpísaných deficitov verejných financií. Avizovaný konsolidačný „úspech“ zanechá trpkú pachuť pri prvom detailnejšom pohľade. Áno, vláde sa podarilo znížiť deficit pod 3 % HDP (zadlžujeme sa stále ale o niečo pomalšie) a podarilo sa priblížiť výdavky štátu jeho príjmom. Avšak len z jednej strany - takmer výlučne za cenu vyšších daní, odvodov a jednorazových opatrení ako sú napríklad extra dane pre podniky v regulovaných odvetviach. Konsolidáciu teda doslova zaplatili občania bez toho, aby štát utiahol opasok najskôr sebe a osekával prevísajúcu slatinu v podobe neefektívnych výdavkov a plytvania. Téma sa bližšie venujeme v článku *Úspešná konsolidácia verejných financií? Sotva*.

Vládna strana SMER-SD navrhuje zavedenie nulového cestovného vo vlakoch pre študentov a dôchodcov od novembra 2014. Využívame nahodenú loptičku a odpovedáme analýzou, ktorá pripomína ako funguje železničná preprava na Slovensku z pohľadu verejných financií. Číslo, ktorým aj **vy z vašich daní prispievate na železničnú dopravu**, vás asi prekvapí. Nájdete ho v článku *Drahé vlaky zadarmo*.

V čísle máme aj niekoľko provokatívnejších textov, ktoré demystifikujú niektoré zažitá stereotypy a poukazujú na chyby v nastavení politik prijatých s dobrým úmyslom pomáhať. O tom, ako **zákaz detskej práce „pomáha“ deťom** z tretím krajín sa dočítate v článku *Prečo netreba deťom brániť pracovať* a o tom, ako **patenty „pomáhajú“ inováciám** sa dočítate v článku *Patentoví trollovia*.

Prajem vám príjemné čítanie,

Richard Ďurana

Prvé výstrely do vlastných radov

Juraj Karpiš



Je desivé, ako rýchlo sa to v Európe zvrhlo, objavili sa obchodné sankcie a zákazy obchodovania. Takýto vývoj neveští nič dobré.

Európa obmedzila súkromné financovanie vybraných ruských bánk pôsobiacich mimo EÚ, zakázala nové zbrojárske obchody (existujúcich kontraktov, čiže dodávky francúzskych vojenských lodí sa sankcie netýkajú) a zregulovala dodávky prieskumných technológií do ruského energetického priemyslu. Putin Rusom zdrazil každodenné nákupy zákazom dovozu mliečnych výrobkov, mäsa, rýb, ovocia a zeleniny z únie, USA a iných krajín podporujúcich Ukrajinu. Potešil tak švajčiarskych výrobcov syra

a salám a celú Južnú Ameriku, ktorá svojou produkciou rada zapláta výpadok v ponuke a nahradí lacnejšie poľské či pobaltské výrobky.

Ak si Rus kúpi jablko od Poliaka, získavajú obe strany. Inak by sa obchod neuskutočnil. Ak im to niekto zakáže, obaja budú chudobnejší. A je úplne jedno, či táto intervencia príde z Moskvy alebo Bruselu. Obchodné sankcie vždy ničia bohatstvo a robia spoločnosť chudobnejšou. Sú ekvivalentom bombardovania mesta, kde žije domáce obyvateľstvo premiešané s populáciou nepriateľa. To samozrejme neznamená, že v nejakej situácii sa to za účelom dosiahnutia konkrétnych politických

cieľov nemôže paľba do vlastných radov nikdy „oplatiť“, len je dobré uvedomiť si túto ich podstatu. Politici majú totiž tendenciu obchodné bariéry používať príliš ľahkovážne. Nenesú totiž ani zlomok ťarchy nákladov tohto efektného, no drahého gesta. Ekonóm by povedal, že externality spojené s obchodnými sankciami vedú k ich nadprodukcii politickou triedou. Politici ich vyťahujú z klobúka napriek tomu, že sa už mnohokrát v histórii minuli svojmu želanému účinku. Snaha o vyhladovanie nepriateľa ničením spoločného bohatstva, ktoré by vzniklo voľným obchodom, môže byť sakramentsky dlhý a neefektívny proces, ako ilustruje napríklad Kuba či Severná Kórea. A Irak, Irán, Líbya, Zimbabwe....



Pritom, že sa dá aj inak, ukázala Európa nedávno v snahe pomôcť ruskou bratskou láskou skúšanej Ukrajine. Špeciálne pre ňu pozastavila platnosť nezmyselných obchodných bariér, ktoré aplikuje únia, milujúca slobodný obchod, voči zvyšku sveta.

Intenzívnejším obchodom so západom môže Ukrajina znížiť svoju mieru závislosti na Rusku. Možnosť obsluhovať tovarmi a službami bohatší západ môže v krajine pomôcť vytvoriť chýbajúcu strednú triedu, ktorá bude menej náchylná nalietať politicko-vodcovským spasiteľom a nacionalistickým bôžikom. To isté sa ale dá povedať o Rusku, voči ktorému sa chystá opačná stratégia.

Obe strany zatiaľ nesiahli po sankciách najťažšieho kalibru. Len víria plyn a tancujú okolo horúcej ropy. No z chodníčka, ktorým sa vybrali, sa len ťažko schádza a na jeho konci nenájdeme mier a prosperitu. Ak cez hranice prestane prúdiť tovar, skôr či neskôr začnú armády.

týždeň, 16.8.2014

Úspešná konsolidácia verejných financií? Sotva

Radovan Ďurana



Vláda si na konsolidáciu verejných financií zvolila jednoduchšiu cestu. Stačí jej k nej pohodlná väčšina v parlamente.

Vláda dosiahla stanovený cieľ, znížila schodok verejných financií pod tri percentá HDP. Mohli by sme to nazvať úspešnou konsolidáciou, ale vzhľadom na jej štruktúru, neprijateľné žiadne zásadné reformy, toto prídavné meno musíme vylúčiť. Nazvime ju príjmovou konsolidáciou, lebo to je jej skutočná podstata. Vláda prispôsobuje príjmy výdavkom, nie naopak.

Znížiť schodok o jedno percento HDP sa dá napríklad zvýšením príjmov alebo znížením výdavkov o 720 miliónov eur.

Vláda prijala opatrenia, ktorými zvýšila príjmy verejnej správy rovno o 1688 miliónov eur, teda 2,3 percenta HDP. Len jednorazové opatrenia dosiahli hodnotu 0,7 percenta HDP.

O dve miliardy viac

Spolu s bežným nárastom daní vplyvom inflácie či rastu ekonomiky si štát prílepšil medziročne na daniach a odvodoch o 1,9 miliardy eur. To by v tom musel byť čert, aby deficit neklesol. Aj napriek pomalšiemu rastu HDP (a pomalšiemu rastu výberu niek-

torých daní) tak vďaka razantnému zvyšovaniu príjmov došlo k poklesu deficitu zo 4,5 percenta na 2,8 percenta HDP. Konsolidáciu sme doslova zaplatili.

Verejná správa si pritom dovolila prečerpať plánované výdavky o 300 miliónov eur. Šetrenie? Bežné výdavky vzrástli o miliardu eur. Výdavky na mzdy o 0,3 miliardy eur. Zvýšili sa dotácie do poľnohospodárstva a dopravy. Pikantné je, že táto vláda vybrala na daniach o takmer dve miliardy eur viac, ale sociálne transfery vzrástli len o 300 miliónov eur.

Predsa len sa dá nájsť jedna oblasť výdavkov, v ktorej nedošlo k nárastu. Kapitálové výdavky štátu klesli medziročne takmer o rovnakú sumu, ako vzrástli mzdové výdavky. Vláda chronicky prestreľuje svoj kapitálový rozpočet, v tomto roku o viac než miliardu eur. Nejde teda o úsporu, vláda projekty nevyradila pre ich nezmyselnosť, ale odložila na neskôr pre neschopnosť verejnej správy ich realizovať a financovať najmä z európskych fondov.

Ďalšia významná úspora má tiež nálepku „okolnosti“ a nie je dôsledkom reformného úsilia. Nesmierne štedrá Európska centrálna banka vládě šetrí zdroje politikou nulových

úrokov. Keby sme platili rovnakú úrokovú sadzbu ako v roku 2008 (platíme nižšiu aj napriek tomu, že náš dlh vzrástol dvojnásobne...), potrebovali by sme ďalších 0,4 miliardy eur vo výdavkoch.

Zbojnícky spôsob

Znížiť deficit radikálnym nárastom daňových príjmov veru nie je žiadne umenie, stačí mať pohodlnú väčšinu v parlamente. Na jednej strane je dobre, že vláda približuje výdavky príjmom. Občania by nemali žiť v ilúzii života nad pomery. Zvolila však zbojnícky spôsob, berie bohatým, ale na revanš neposkytuje kvalitnejšie služby. Udržiava rozsiahly sociálny systém s nízkou efektívnosťou a obrovskými záväzkami, ktoré bude mať problémy v budúcnosti financovať. To nie je dobrý výhľad pre krajinu ani jej ekonomiku.

Keď nedávno ratingová agentúra Standard and Poors zlepšila výhľad slovenského ratingu, nebolo to preto, že vláda udržateľne konsoliduje, ale preto, že ekonomický rast by jej mal v nasledujúcom období pomáhať v snahe udržať deficit pod hranicou troch percent HDP. Na zvyšovanie daní a jednorazové opatrenia sa nedá spoliehať donekonečna.

Sme, 17.8.2014

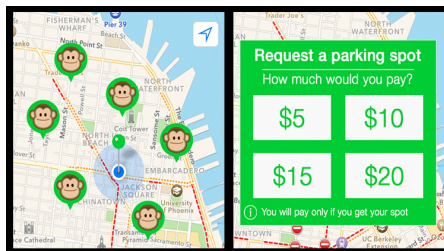
MonkeyParking a tragédia spoločnej pastviny

Tomáš Forgáč



O MokeyParking aplikácii som nevedel, až kým som o nej nepočul v jednej z ďalších vynikajúcich epizód podcastu Russa Robertsa Econtalk s Mikeom Mungerom (vypočujte si ju, zasmejete sa a získate trochu optimistickejší pohľad na budúcnosť).

Pre tých, ktorí ju nepoznajú, MonkeyParking je aplikácia, ktorá umožňuje užívateľom dať do dražby parkovacie miesto, na ktorom práve parkujú a plánujú ho uvoľniť. Aplikácia spôsobila rozruch v San Franciscu (a možno na iných miestach), pretože podľa všetkého



vodiči, ktorí by inak boli niekde inde, teraz zaberať verejné parkovacie miesta s úmyslom zarobiť na ich uvoľnení, čo údajne zhor-

šilo situáciu s parkovaním v meste.

Toto je prvotriedny príklad tragédie spoločnej pastviny. Tragédia spoločnej pastviny je fenomén, ktorý vzniká, keď majetok je verejný a poplatok za jeho používanie je pod trhovou hodnotou. Neexistuje nikto, kto by mal osobný záujem zachovať udržateľnú ponuku tohto statku, čo obvykle vedie k pretekcom o vyčerpanie všetkých zdrojov skôr, ako to spraví niekto iný. Príkladom môžu byť lesy vo vlastníctve štátu, ktoré miznú, v porovnaní so súkromne vlastnenými pozem-

kami, ktorých majitelia si dávajú záležať na tom, aby ich ponuka dreva bola udržateľná, alebo zachovávajú pôvodné prostredie z čisto dobročinných úmyslov. Philipp Bagus vysvetlil, ako sa tragédia spoločnej pastviny prejavuje v eurozóne, kde sa všetky štáty snažia predbehnúť tie ostatné vo vyčerpávaní zdrojov ECB – skôr, ako ostatní stiahnu ich hodnotu nadol.

V prípade parkovacích miest v San Franciscu mesto zjavne prenajíma tieto miesta výrazne pod trhovú cenu (alebo zadarmo). To znamená, že pre (pravdepodobne nezamestnaných alebo podzamestnaných) vodičov je finančne zaujímavé obsadiť ich a predávať ich za tržobné ceny. Systém dražby efektívne stanovuje trhovú cenu parkovania kombináciou nízkych cien prenájmu a vysokých cien

voľných miest. Jednorazová cena, ktorú je vodič ochotný zaplatiť za parkovacie miesto je potom stanovená 1) časom, ktorý plánuje na mieste stráviť (čím dlhšie, tým nižšia je cena za časovú jednotku), 2) mierou parkovacej fobie (prirážka pre pána Roberta) a 3) hraničnou užitočnosťou peňazí, ktoré vodič potrebuje na prebitie ponuky jeho súpera (t.j. pomerom tejto sumy k jeho disponibilnému majetku).

Druhý a tretí bod sú mimo sféry dosahu mesta, ale prvým parametrom sa musia zaoberať. Model MonkeyParking má zmysel iba preto, že existuje rozdiel medzi tým, čo sú vodiči ochotní zaplatiť a tým, čo mesto účtuje. Ponuka je obmedzená, ale dopyt je vysoký. Na slobodnom trhu je táto nerovnováha riešená zvyšovaním ponuky (vlády sú

povestné svojou neschopnosťou v tejto oblasti – ak pravdaže nejde o ponuku peňazí); a ak zdroj je hoci len dočasne vzácny, dopyt je obmedzovaný zvýšením ceny. Keďže mesto má na parkovacie miesta monopol, voľný trh tu neexistuje a výsledkom je deformácia, ktorú pociťujú jeho občania.

Jediným riešením je potom zavedenie voľného trhu privatizáciou verejných priestorov. Súkromní vlastníci by potom mali osobný záujem na investovaní kapitálu s cieľom zvýšiť kapacitu, aby mohli pokryť dopyt na trhu. Systém by bol transparentnejší a napätie by zmizlo.

Obávam sa však, že to pre uši politikov znie až príliš logicky.

iness.sk, 31.7.2014

Porovnanie

Najviac hodín odpracujú ľudia v súkromnej sfére

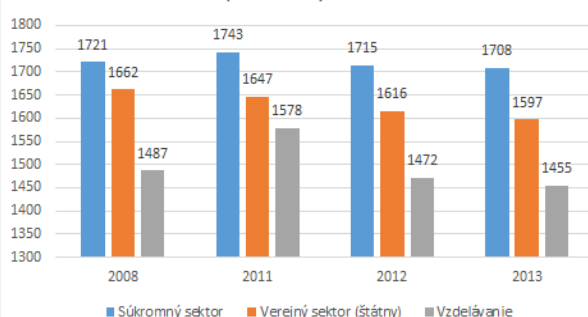
Priemerný zamestnanec štátnej správy odpracoval vlni o 14 pracovných dní (sedem percent) menej ako priemerný zamestnanec súkromného sektora. Na tieto čísla nemá vplyv sektor vzdelávania, ktorý je z rozhodujúcej časti súčasťou územnej samosprávy.

Štatistický úrad vo svojej správe o mzdách nezverejňuje informácie o mzdách podľa sektorov vlastníctva v závislosti od dosi-

ahnutého vzdelania. Vyvodzenie záverov na základe porovnávania miezd vyžaduje hlbšiu analýzu podkladových údajov.

Uvedené porovnanie zároveň ukazuje, že konsolidácia zmrazovaním miezd sa prejavila v poklese odpracovaných hodín zamestnancami štátnej správy – od roku 2008 takmer o štyri percentá.

Počet odpracovaných hodín za rok



Fact checking

Radovan Ďurana

Ministerstvo financií píše na margo zlepšenia výhľadu rejtingu Slovenskej republiky od Standard and Poors na svojej stránke:

Predovšetkým pozitívne hodnotenie konsolidácie verejných financií viedlo agentúru Standard & Poor's (S&P) k tomu, že zlepšila ratingový výhľad Slovenska na pozitívny zo súčasného stabilného.

Standard and Poors vo svojom stanovisku píše:

„In our view, the Slovak government's consolidation efforts will likely be boosted by broader economic growth, which will reduce its reliance on one-off measures“.

Inak povedané, konsolidácia pôjde vďaka ekonomickému rastu ľahšie. Viac práce, viac daní. Ani slovo o kvalite konsolidácie verejných financií, v celom texte komentáru. Skôr naopak, spoliehanie sa na jednorazové opatrenia nie je bohvieaká konsolidačná metóda. SaP teda „pozitívne“ vníma fakt, že vláda nebude v takej miere využívať doterajší hlavný nástroj konsolidácie - jednorazové opatrenia (ich slovami unconventional revenue-side measures), ktoré neprispievajú k trvalo udržateľnej konsolidácii.

Pozn. Česká republika má stále vyšší rating ako Slovensko.

Slovak Republic		
	LT/Outlook/ST	Previous
Sovereign Credit Rating	A/Positive/A-1	A/Stable/A-1
Transfer & Convertibility Assessment	AAA	
Senior Unsecured	A	
Short-Term Debt	A-1	
Commercial Paper	A-1	
Czech Republic		
	LT/Outlook/ST	
Sovereign Credit Rating		
Foreign Currency	AA-/Stable/A-1+	
Local Currency	AA/Stable/A-1+	
Transfer & Convertibility Assessment	AA+	
Senior Unsecured	AA-	
Senior Unsecured	AA	
Commercial Paper	A-1+	

INESS Policy Notes

INESS Policy Note 3/2013 Atómová hrozba <http://goo.gl/rCLFmG>

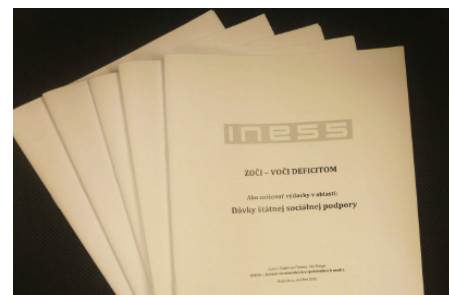
INESS Policy Note 2/2013 Minimálna mzda <http://goo.gl/D0h7dB>

INESS Policy Note 1/2013 Investičné stimuly <http://goo.gl/j1bvH>

INESS Policy Note 5/2012 Nižšími odvodmi za vyššiu zamestnanosť <http://goo.gl/lqRcY>

INESS Policy Note 4/2012 Ako znižovať výdavky v oblasti: Podpora osobnej železničnej dopravy <http://goo.gl/1JMb9>

INESS Policy Note 3/2012 Penzijný systém, kam SMERuješ? <http://goo.gl/SQrls>



Naspäť do „dobrých“ rúk

Martin Vlachynský



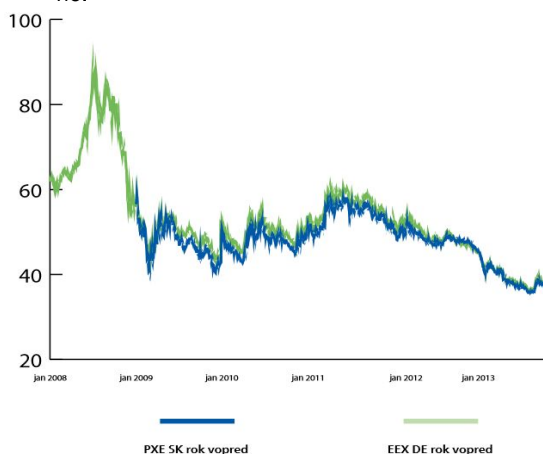
Po navrátení SPP do dobrých (rozumej svojich) rúk vláda Róberta Fica zvažuje možnosť ovládnuť aj väčšiu časť podielu v Slovenských elektrárnach. Tie dal ich väčšinový majiteľ ENEL do predaja a štát má predkupné právo.

Tri dôvody, prečo daňovníci, spotrebiteľia a tým pádom vlastne všetci občania na prevode SPP nazad do pevného zovretia politikov prerobia, až na pár vyvolených, sme popísali tu. Len doplníme, že premiér sa zámerom dotovať ceny plynu pre vyvolené firmy ani nijak netajil.

SPP malo pre rozpočet tú „výhodu“, že odkup priamo nestál ani euro. Štát spolu s aktivitami prevzal aj časť dlhu a noví investori boli radi, že sa zbavili nie príliš lukratívnej spoločnosti takpovediac zadarmo. Nie že by to bol pre občanov obed zadarmo – odhodlanie robiť sociálnu (a stranícku) politiku cez dumpingové ceny plynu schytá rozpočet najsť nižšími dividendami, neskôr možno potrebou sanovať chátrajúcu firmu priamo z daní. Ale je veľká šanca, že tu v tej dobe už bude dávno iná vláda a teda je to dnes politicky bezobľestné riešenie.

Nie sú to reči do vetra. Na prelome tisícročí dosahovalo štátne SPP z distribúcie a predaja zemného plynu prevádzkovú stratu blížiacu sa 20 miliardám slovenských korún (pre porovnanie, to je viac ako 10 % príjmov vtedajšieho štátneho rozpočtu!). A to ešte nepočítame poskrývané míny, ako napríklad slávne zmenky ministra a šéfa SPP Duckého. Paradoxne (pre tých, čo nepoznajú fungovanie štátnych podnikov), resp. logicky (pre tých, ktorí ho poznajú), po privatizácii príjmy štátu od SPP boli vyššie, ako počas 100 % štátneho vlastníctva.

Slovenské elektrárne budú pre daňovníkov akútnejší problém. Odpredaj štátu za 0 eur asi nehrozí a zohnať pár stoviek miliónov v časoch, keď sa rozpočet pláta už aj zdaňovaním bezdomovcov, nebude jednoduché. Je preto možné, že pôjde opäť iba o silácke reči ako v prípade jednej zdravotnej poisťovne.



Vláda už pri snahe zvýšiť príjmy cez dane doletela ďalej ako Enterprise. Ale súčasné manévre so zákazom cigár, ako daňovo uznať marketingového výdavku, sú už len posúvaním posledných príjmových miliónov v 28-miliardovom kufri verejných financií. Preto sa začalo konsolidovať cez štátne podniky. V lepšom prípade cez privatizáciu (Telekom), v horšom vysávaním budúcich príjmov cez superdividendy (budúce dividendové výnosy umelo prenesené do súčasnosti) a ad hoc poplatky (osobitný odvod z podnikania v regulovaných odvetviach).

Posilnením úlohy nominantov vlády dôjde k ešte väčšiemu narušeniu trhu v energetike. Netreba pri tom zabúdať, že aj 100 %

štátom vlastnené Slovenské elektrárne mali podobne ako SPP „zaujímavú“ históriu, spojenú so skrachovanou Devín bankou.

Tento energetický kolos na konci 90. rokov operoval so stratou niekoľko miliárd Sk (a to ešte ich súčasťou bol zlatý oslík otras sa SEPS). V privatizačnom roku 2005 (boli vlastne tri, od 2004 do 2006) EBITDA (zisk pred započítaním úrokov, zdanenia, odpisov a amortizácie) dosahoval necelých 100 mil. eur, vo všetkých nasledujúcich sa pohyboval zhruba medzi 500-800 miliónmi. Za sedem rokov SE preinvestovali 3,3 miliardy eur.

Nezaberie ani obľúbená formulka o tom, že „súkromník“ nešťastným Slovákom zodvihol ceny elektriny a na tom vylepšil svoje čísla. Pred vypuknutím krízy síce cena silovej elektriny (to je tá, ktorú vyrábajú elektrárne, pred príchodom do zásuvky sa na ňu nabalia ešte rôzne poplatky za distribúciu a pod) vyletela hore, ale od konca roku 2008 zažíva cena strmý pád až do historických hĺbín. Na účtoch za elektrinu sa to síce neprejavilo, ale to je už iný príbeh o regulovaných poplatkoch, OZE, či dotovaných Novákoch.

Apropo Mochovce. Áno, ENEL mešká, do značnej miery kvôli meniacim sa bezpečnostným kritériám v súvislosti s Fukušimou. Ale štát ako vlastník začal Mochovce 1,2 stavať v roku 1981 a dokončil ich po 17 rokoch a Mochovce 3,4 začal stavať v roku 1987 a nebol ich schopný dokončiť vôbec.

Dúfajme, že zámer odkúpiť časť elektrární je len prázdny bluf. V opačnom prípade by to bol na stupnici zlychávaní tejto vlády jeden z tých najhorších.

iness.sk, 26.8.2014

Utopené náklady elektromobility

Martin Vlachynský



Na verejnosť sa dostal návrh Stratégie rozvoja elektromobility v Slovenskej republike, respektíve jeho nové znenie.. Z materiálu je vidieť, že vznikol najmä preto, aby bol (väčšina materiálu opisuje, čo to vlastne to elektrické auto je a prečo je skvelé. Tušili ste napríklad, že medzi hlavné komponenty elektromobilu patrí karoséria, elektromotor, či batéria?). Ale zopár myšlienok v ňom dáva príležitosť pozrieť sa na súčasné trendy v oblasti elektrických áut.

Elektrické autá zažili svoju zlatú éru na konci 19. storočia a odvtedy sa beznádejne motajú v tieni bratov so spaľovacím motorom. Len intenzívne snahy regulátorov v USA a EÚ, ale aj charizma Elona Muska a jeho Tesla Motors v posledných pár rokoch ťahajú

elektromobily späť na denné svetlo.



O (ne)výhodách elektromobilov sme pred časom písali tu. V skratke – elektromobily ponúkajú zaujímavé výhody, ale ku nim dostanete síce zmenšujúci sa, ale ešte stále dosť veľký balík nevýhod.

Ako každá technológia, elektromobily sú testované trhom, teda spotrebiteľmi. Tí zatiaľ rozhodli jasne. Po svete aktuálne jazdí len okolo 400 000 elektromobilov. Teda ak by sme všetky elektromobily sveta vzali a preniesli na Slovensko, stále by pokryli len zhruba šestinú vozového parku nášho maličkého štátu. Aj to je utopická predstava – v apríli 2014 bolo na Slovensku registrovaných 38 elektromobilov a 131 plug-in hybridov. Automobilov je registrovaných viac ako 2 600 000.

Napriek odporu ľudí, úradník už vybral víťaznú technológiu. Prečo práve elektrické autá? Prečo nie autá na zemný plyn, na stlačený vzduch alebo takéto elegantné vozy na drevo? Ak by sme aj zadefinova-

li jednotný cieľ, napríklad znižovanie emisií (dotovanou elektrinou z hnedouhoľnej elektrárne...), zistíme, že neexistuje jediná správna technológia. Naopak, dnes sa posúvame do situácie, keď priemerný slovenský daňovník so svojím priemerným 11 rokov starým sadzometom bude dotovať zopár luxusných elektromobilov (aj malý Nissan Leaf začína na 28 000 eurách).

Dva scenáre Stratégie predpokladajú 10 000, resp. 25 000 hybridov a elektromobilov na slovenských cestách v roku 2020. To by bol nárast o 5800% resp. o 14 700% oproti dnešnému stavu. Z malej základne sa ľahko rastie, ale aj tak tieto čísla pôsobia optimisticky. A stále je to len zhruba 0,35%/0,89% slovenského vozového parku.

A pre tento zlomok automobilov by sa mala vybudovať „národná sieť nabíjajúcich centier“ na diaľniciach a rýchlostných cestách (cca. 50 centier – predpokladá sa postupné zahusťovanie s maximálnym intervalom 60km). Medzi ďalšie opatrenia patrí jazda v prednostných pruhoch, vyhradené parkovanie, či tzv. „zelené“ verejné obstarávanie (teda

miesto služobnej fabie za 10k+ všímné bude verejná správa nakupovať elektrický Nissan za 30k+ všímné). Za zmienku stojí aj povinnosť vybudovať nabíjajúcu stanicu pri výstavbe nových parkovacích miest – a teraz čítajte pozorne: „10 % nových parkovacích miest rezidenčného parkovania bude vybavených nabíjajúcim bodom pomalého nabíjania a ďalších 30 % miest bude vybavených elektroinštalatčnou prípravou na osadenie takéhoto nabíjacieho bodu, pri ostatných parkoviskách bude vybavených nabíjajúcim bodom pomalého nabíjania 5 % parkovacích miest a elektroinštalatčná príprava na osadenie nabíjacej stanice bude vykonaná na ďalších 15 % parkovacích miest“. To, že drvivá väčšina tohto budú utopené (stratené) náklady, ktoré predražia výstavbu, snáď ani netreba konštatovať. Nuž, ale stále lepšie ako vo Francúzsku, kde sa zjavil návrh dotovať za istých okolností kúpu elektromobilu sumou až 16 000 eur!

Aby sme len nekritizovali, Stratégia obsahuje aj zopár opatrení, s ktorými sa nedá nesúhlasiť, napríklad zjednodušenie administratívy pri výstavbe nabíjajúcej infraštruktúry.

Hoci lepším návrhom by bolo zjednodušenie administratívy pri výstavbe čohokoľvek...

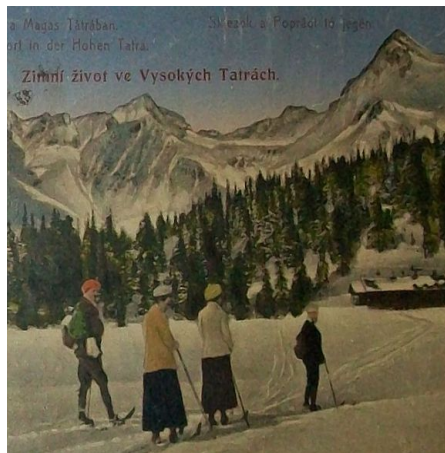
Rozvíjať infraštruktúru pre elektromobily (či samotné elektromobily) je príležitosť pre súkromný kapitál, napríklad z oblasti energetiky. Európsky producenti elektriny trpia prebytkovým trhom, mimoriadne nízkymi cenami silovej elektriny a stagnujúcou spotrebou. Možno by sa im podarilo (napríklad v spolupráci s developermi vo veľkých mestách) zaťať svetielko komerčnej nádeje pre elektromobily. Možno už dnes existuje komerčne zaujímavý segment pre elektromobily (Taxi? Elektrobusy? Požičovňa miniaut pre turistov? Rozvoz pošty?). Ich uplatnenie však úradník ani pri najlepšej vôli nemôže uhádnuť a ním preferované napevno stanovené riešenie (povinná výstavba nabíjajúcich miest od Bratislavy po Medzilaborce) naopak odoberá vzácne zdroje, ktoré by trh využil na optimálnejšie riešenie.

S nástupom dotácií a zvyhodňovania malej skupinky bohatých motoristov však daňovník a spotrebiteľ opäť raz zaplače.

iness.sk, 26.8.2014

Cena štátu

Podporu cestovného ruchu (CR) financujú rovno dve ministerstvá. Ministerstvo dopravy podporuje sumou 11 mil. eur Slovenskú agentúru pre cestovný ruch a dotáciami oblasťné a krajské organizácie cestovného ruchu. 41 mil. eur na cestovný ruch sa nachádza aj v rozpočte Ministerstva hospodárstva. To má na starosti prerozdelenie fondov EÚ v tejto oblasti. Aj toto opatrenie má problémy s čerpaním. Minulý rok sa nepodarilo vyčerpať ani polovicu rozpočtovanej sumy. 5,4 mil. eur išlo na investičnú neinvestičnú podporu v súkromnom sektore, 5 mil. eur na zlepšenie úrovne prezentácie Slovenska a dobudovanie jednotného informačného sys-



tému CR. Podpora propagácie slovenského CR doma i v zahraničí má prispieť k vytvoreniu priaznivého obrazu o Slovensku ako krajine CR s bohatým kultúrnym a historickým dedičstvom s množstvom prírodných krás.

Posledných 5 mil. eur (tretina!) boli použité na financovanie výdavkov spojených s informovaním verejnosti o OP KaHR a na refundáciu mzdových výdavkov (hrubé mzdy, odmeny a odvody zamestnávateľa) zamestnancov podieľajúcich sa na riadení, implementácii, monitorovaní, kontrole a audite OP KaHR.

www.cenastatu.sk

Výdavky štátu

Ministerstvo školstva podporilo dotáciami v roku 2013 82 rôznych športov v celkovej sume 32 mil. eur. Daňovníkov isto prekvapí, že podporili aj takéto „športy“ (tabuľka).

Tieto dotácie, ktoré predstavujú dohromady len jednu tridsatinu dotačného programu ilustrujú skutočnosť, že ministerstvo presne nevie, čo a prečo dotuje. Stretnutie šípkarov sa môže nazvať turnaj takisto, ako stretnutie basketbalových družstiev. Preto nebudeme môcť byť prekvapení, že budúcnosti sa v zozname objaví napríklad Guláš club, ktorý bude organizovať sériu turnajov vo varení guláša. Fyzicky je to iste náročnejšia aktivita, ako hranie bridžu, a častokrát aj golfu.

Podpora organizovaného športu má veľmi nízku efektivitu, pretože väčšinou ju dostávajú tí, ktorí by sa danému športu tak či tak

venovali (dotácie málokedy vytvárajú nových športovcov, len ich priťahujú k sebe). Šport je súkromná aktivita, ktorá má rozhodujúcu úlohu na miestnej, komunálnej úrovni. Z lokálnych súkromných či verejných zdrojov by aj mala byť financovaná, aktivita obyvateľov, či dostatok organizovaných podujatí pre mládež, je prirodzeným cieľom každej samosprávy. Podporovatelia aj prijímatelia sa často osobne poznajú, čo umožňuje efektívnu kontrolu. Na rozdiel od centrálnej podpory, ktorá vytvára virtuálne pravidlá výšky dotácií (napr. na základe počtu medailí), pričom nemá žiadnu spätnú väzbu o tom, či dotácia danému odvetviu, či klubu skutočne pomohla k dosiahnutiu relevantných cieľov.

vodný motorizmus	36 400
šípky	19 400
rybárstvo	68 430
sane	164 930
motocyklový šport	124 068
modelárstvo	78 580
letecké športy	108 600
kynológia	5 700
kolky	53 627
jachting	80 000
go	1 400
golf	93 800
dráhový golf	13 300
bridž	13 600
bowling	40 100
boby	138 767
biliard	19 600
automobilový šport	131 900

Oranžová dôchodková obálka

Radovan Ďurana



Na jar sme sa pripojili k petícii INEKO, ktorá požadovala, aby štát poskytoval informácie pracujúcim o ich budúcich dôchodkových nárokoch.

Sociálna poisťovňa má v podstate všetky informácie vo svojich systémoch a pracujúci by mali priebežne dostávať informácie o výške ich predpokladaného dôchodku. Zmizlo by tak to nepríjemné čakanie na list od poisťovne s informáciou, koľko bude dostávať čerstvý dôchodca. Pracujúci by zároveň získali už počas pracovného života predstavu o tom, ako sa zmení ich mesačný príjem a mohli sa tomu adekvátne prispôbiť či už sporením alebo zmenou svojej spotreby.



Neostalo len pri návrhu. Spoločne s INEKO a Michalom Mušákom, s konzultáciou s IFP, sme pripravili základný návrh, čo by mala „dôchodková informácia“ obsahovať. Ako to už medzi analytikmi býva, neostali sme len pri jednej – dvoch informáciách, ale navrhujeme sprístupniť pracujúcim kompletný analytický materiál ich odvodovej histórie a budúcich dôchodkových nárokov. Samozrejme, prvá strana bude obsahovať základný sumár, tie zvyšné budú obsahovať doplňujúce informácie (napríklad o výške deficitu dôchodkového systému – riziku budúcich reštriktívnych reforiem) či alternatívne scenáre. Tzv. oranžová obálka (vo Švédsku tieto informácie posielajú v oranžovej obálke) by obsahovala aj informácie o stave a mozgnej budúcnosti úspor v II. pilieri (prípadne aj v III.), aby mal pracujúci kompletnú predstavu

o svojich budúcich príjmoch. I napriek neblahým skúsenostiam s cenou IT projektov na Slovensku, navrhujeme, aby informácie boli prístupné aj elektronicky a 24h denne.

Pre spustenie projektu oranžovej obálky sú potrebné dva kroky – presvedčiť politikov o ich potrebnosti a upraviť informačné systémy v Sociálnej poisťovni, aby údaje pre obálky boli generované automaticky a nemuseli by ich fyzicky kontrolovať úradníci poisťovne. Oznámenie o petícii malo celkom pozitívne ohlasy aj u súčasnej vlády (na jej propagácii budeme ďalej pracovať):

Ani ministerstvo práce nie je proti. „Zhoduje sa to s oficiálnymi zámermi Európskej komisie,“ hovorí hovorca ministerstva práce Michal Stuška.

Väčšou výzvou bude skôr dostupnosť dát:

Podľa Sociálnej poisťovne je požiadavka v petícii legítimná. „Jej realizácia si vyžiada technickú pripravenosť, finančné náklady a určité legislatívne zmeny,“ tvrdí.

Nevyhnutnou podmienkou zmysluplného informovania občanov bude grafické spracovanie. To už bude úloha pre grafikov, našim cieľom bolo určiť relevantné informácie, ktoré by tam nemali chýbať:

Návrh obsahu oranžovej obálky (dostupný aj vo formáte pdf):

Základné informácie:

1. Predpokladaný mesačný dôchodok v absolútnej sume (spolu, prvý pilier, druhý pilier)
2. Predpokladaný dátum odchodu do dôchodku
3. Predpokladaný vek odchodu do dôchodku
4. Doterajší počet rokov poistenia
5. Zaplatené odvody v uplynulom roku (prvý pilier, druhý pilier)
6. Doteraz zaplatené odvody kumulatívne (prvý pilier, druhý pilier)
7. Výška nároku na predčasný dôchodok v najbližšom možnom termíne (t.j. v súčasnosti dva roky pred dovŕšením dôchodkového

veku), resp., ak už nárok vznikol, pri okamžitom odchode do predčasného dôchodku

Podporné informácie:

B. Dôchodok zo Sociálnej poisťovne (SP):

Odchod do dôchodku	Rast mzdy		
	V súlade s rastom cien	O 1 p.b. rýchlejšie než rast cien	O 2 p.b. rýchlejšie než rast cien
Predčasne o 2 roky	...	...	...
V riadnom veku	...	...	...
Neskôr o 2 roky	...	...	...

8. Predpokladaný počet rokov poistenia, informácia o minimálnom potrebnom počte rokov poistenia

9. Predpokladaný priemerný osobný mzdový bod (POMB) v čase odchodu do dôchodku

10. Predpokladaná aktuálna dôchodková hodnota (ADH) v čase odchodu do dôchodku

11. Základný vzorec pre výpočet dôchodku s vyčíslením predpokladaného dôchodku z SP

12. Alternatívne scenáre: Dôchodok z prvého piliera v dnešných cenách

Poznámka: Počas Vašej doterajšej doby poistenia rástli na Slovensku mzdy v priemere o XXX p.b. rýchlejšie/pomalšie než ceny.

13. Aktuálny deficit SP v absolútnej sume aj v % výdavkov SP (pred započítaním dotácie zo ŠR, po očistení o vplyv 2. piliera)

14. Predpokladaný deficit SP v čase odchodu do dôchodku v % výdavkov SP (dlhodobé projekcie RRZ)

15. Pomer občanov v dôchodkovom a v produktívnom veku v čase zaslania informácie a v čase predpokladaného odchodu do dôchodku

C. Dôchodok z druhého piliera:

Odchod do dôchodku	Zhodnotenie dôchodkových fondov		
	V súlade s rastom cien	O 1 p.b. rýchlejšie než rast cien	O 2 p.b. rýchlejšie než rast cien
Predčasne o 2 roky	...	...	...
V riadnom veku	...	...	...
Neskôr o 2 roky	...	...	...

16. Aktuálna suma úspor v druhom pilieri

17. Zaplatené odvody do druhého piliera v uplynulom roku

18. Informácia o výške strhnutých poplatkov a výške zhodnotenia úspor v uplynulom roku

19. Predpokladaná výška nasporenej sumy v čase odchodu do dôchodku

20. Predpokladaný dôchodok z druhého piliera

21. Alternatívne scenáre: Dôchodok z druhého piliera v dnešných cenách

Poznámka: Počas Vašej doterajšej doby sporenia bol Váš výnos v dôchodkových fondoch v priemere

o XXX p.b. vyšší/nížší než rast cien. Priemerný výnos všetkých sporiteľov vo všetkých

d'akujeme  sme.sk

Radi by sme vám dali do pozornosti jednoduchú možnosť ako môžete **podporiť aktivity INESS**, medzi ktoré patrí napríklad aj projekt **Plytvanie štátu** či vydávanie mesačníka **Market Finesse**.

Môžete tak urobiť zo svojho domova či kancelárie jednoducho cez darovací portál dakujeme.sme.sk. Postup je veľmi jednoduchý a časovo nenáročný.

Priamy link je uvedený nižšie. Za vašu podporu, bez ktorej by naše aktivity nebolo možné realizovať, vám vopred ďakujeme!

<http://dakujeme.sme.sk/organizacia/33/iness-institut-ekonomickych-a-spolocenskych-analyz>

dôchodkových

fondoch bol počas Vašej doterajšej doby sporenia v priemere o XXX p.b. vyšší/nížší než rast cien.

D. Časové rady:

22. Doterajší a predpokladaný počet mesiacov/rokov poistenia (za každý rok aj kumulatívne, vrátane

prehľadu o náhradných dobách a neuznaných obdobiach)

23. Doterajší a predpokladaný vymeriavací

základ a osobný mzdový bod (za každý rok aj kumulatívne,

vrátane informácie o krátení OMB v dôsledku účasti na sporení v druhom pilieri)

24. Doteraz zaplatený a predpokladaný odvody do prvého aj druhého piliera (za každý rok aj kumulatívne)

25. Predpokladaný mesačný dôchodok v absolútnej sume ako aj v pomere k aktuálnej priemernej mzde a k priemernému dôchodku (za každý rok, t.j. súhrn informácií o dôchodku z doterajších výpisov)

26. Len na webovú stránku: Teoretická výška dôchodku na základe údajov známych do daného dátumu (k 31.12. daného roka), t.j. bez prognóz (resp. za predpokladu, že v budúcnosti už človek nezaplatí žiadne odvody).

E. Legislatívne a iné zmeny

27. Informácia o prípadných zmenách legislatívy alebo iných zásadných zmenách, ktoré mohli ovplyvniť výšku predpokladaného dôchodku spolu s vysvetlením tohto vplyvu.

iness.sk, 5.8.2014

Plytvanie

Propagácia štátnych podnikov

Výdavky na propagáciu štátnych podnikov presahujú ročne miliónové sumy. Pridaná hodnota takto použitých prostriedkov je otázná, spochybniteľná. Z pohľadu ekonomickej činnosti podnikov, ktoré sú štátnymi monopolmi ako Slovenská elektrizačná a prenosová sústava, či Transpetrol, je plošná propagácia zbytočná, je plytvaním. V danom sektore tieto podniky nutne pozná každý subjekt, ktorý potrebuje ich služby. Inak povedané reklama nezvýši ani tržby spoločnosti, ani dividendy štátu. Tak ako Finančná správa nepotrebuje reklamu na platenie daní, tak ani SEPS, bez ktorého nepreteká ani jedna kilowatthodina elektriny. Výdavky na propagáciu a sponzorovanie znižujú objem

zisku, z ktorého plynú dividendy do verejných rozpočtov. Tieto často smerujú do oblasti športu, pričom nepodliehajú pravidlám, ktorými sa riadia výdavky Ministerstva školstva, ktoré má podporu športu v programe. A tak napríklad Transpetrol podporil jeden vybraný jachtársky klub sumou 100 000 eur, pritom Ministerstvo školstva, s ohľadom na rozšírenosť, popularitu a úspechy, pridalo jachtingu 80 000 eur. Za prenájom Sky boxu na bratislavskom hokejovom štadióne Transpetrol zaplatil už 700 000 eur.

Zdroje štátnych podnikov sa tak stávajú nástrojom politických nominantov vo vedení týchto podnikov v podpore selektívne, ne-transparentne vybraných subjektov.



Patentoví trollovia

Richard Ďurana

Pod pojmom troll sa v internetových diskusiách označujú ľudia, ktorí znepríjemňujú diskusiu. Nie však kritikou postavenou na faktoch a logike, ale ad hominem útokmi, provokatívnymi až urážlivými príspevkami častokrát mimo tému s cieľom rozvrátiť diskusiu.

Súčasný nastavenie práv duševného vlastníctva otvorilo priestor pre vznik novej formy trollingu, ktoré má však na rozdiel od diskusných trollův aj závažné ekonomické dôsledky.

Patentoví trollovia sú osoby alebo firmy, ktoré sú držiteľom patentu, hoci ho nevyužívajú, ďalej ho nevyvíjajú a nič nevyrábajú. Nakolko pojem „patentový troll“ vnímajú takmer všetci negatívne, v USA ich právnici označujú buď ako non-practicing entity (NPE) alebo patent holding company.

Prax je zvyčajne taká, že po získaní patentu, ktorý je veľmi často pred expiráciou a je veľmi vágny, si troll urobí rešerš a hľadá svoje ciele. Čím viac cieľov, tým lepšie. Po istom čase začnú trollovia voči „porušovateľom“ ich duševného vlastníctva vynucovať patentové práva s cieľom vyzbierať licenčné poplatky. Z ekonomického hľadiska ide teda o kryštálicky čistý rent-seeking (dobývanie renty vďaka štátom garantovanému monopolu).

De facto tak brzdia inovácie a vývoj, napriek tomu, že existencia patentu býva práve týmto obhajovaná.

Ide pritom častokrát o úplne absurdné záležitosti. Napr. títo patentoví trollovia začali nedávno od amerických firiem žiadať cca 1000 USD za každého zamestnanca firmy za to, že naskenované dokumenty posielajú e-mailom vo formáte PDF. Áno, tento banálny a všade využívaný postup si firma Project Paperless LLC nechala zapatentovať len preto, aby mohla vymáhať od takmer každej firmy licenčné poplatky.

Odhaduje sa, že firmám, ktoré sa stali terčom pre patentových trollův, medzi rokmi 2007 až 2010 v dôsledku patentových žalôb klesla trhová hodnota o 83 miliárd amerických dolárov ročne. To je asi štvrtina sumy, ktorú americký priemysel za rok investuje do vývoja a výskumu. Za 20 rokov (medzi 1990 až 2010) sa v Amerike patentovým trollom podarilo zničiť bohatstvo vo výške asi 500 miliárd dolárov. Zaujímavé je tiež to, že najčastejším cieľom patentových trollův sú firmy, ktoré tvoria špičku inovatívneho ľadovca, ako napr. Apple, Samsung, Dell a pod.

Pre malé firmy, ktoré nemajú dostatočné finančné rezervy na obranu (právníkov), bývajú žaloby zo strany patentových trollův

často likvidačné. A naozaj nejde o malé sumy. Obrana proti patentovej žalobe v roku 2004 stála v priemere asi 1 milión dolárov pred tým, ako sa prípad dostal na súd, a asi 2,5 milióna dolárov na dokončenie procesu, dokonca aj v prípade, ak bola obrana úspešná. Kvôli nepredvídateľnosti a neurčitosti súdnych rozhodnutí obžalovaní častokrát pristupujú na mimosúdne dohody vo výške niekoľko stotisíc dolárov.

V USA sa porušovanie patentov žaluje na federálnych súdoch. Ak troll žaluje porušovanie patentu na celom území USA, môže si vybrať na podanie žaloby ktorýkoľvek z 94 súdnych obvodov. Patentoví trollovia si mimoriadne obľúbili niektoré vybrané obvody. Východný obvod Texasu je doslova patentovým peklom. Úspešnosť žalobcov dosahuje 78 percent. Dôvodov je viac – trollovia účelovo založia v Texase spoločnosť, čo je dôvod, pre ktorý býva spravidla neveľmi vzdelaná a konzervatívna porota naklonená „domácim“ žalobcom. Sudcovia len málokedy súhlasia s prenesením sporu inam a celý spor je pomerne rýchlo skončený.

Ako to celé funguje? Popíšeme si to na príklade.

Priamu skúsenosť s patentovými trollmi majú už samozrejme aj slovenské firmy. O



svoj príbeh sa na s účastníkmi na našom Podnikateľskom kempe vlni podelil Miroslav Trnka, zakladateľ jednej z medzinárodne najúspešnejších slovenských firiem ESET.

Najskôr vám príde poštové oznámenie, že ste porušili niekoho patent a vyzývajú vás k mimosúdnej dohode vo výške pár percent zo zisku za produkt za nejaké obdobie. Podľa predstavy patentového trolla ide o státisíce až milióny. Trpkosť sa pousmejete hoci viete, že si celý vývoj robíte sami, a zavoláte právnikom. Zanedlho príde ale ďalšie oznámenie a v ňom je už príkaz na účasť na súdnom pojednaní. V americkom Eastern District of Texas, napríklad v mestečku Marshall. Príďte na miesto, ktoré je vzdialené 4 hodiny od najbližšieho letiska a asi vás neprekvapí, že po ceste vidíte len kaktusy. Dostavíte sa k súdu, prízemnej budove, pred ktorou stojí socha konfederáčného vojaka.

Pokiaľ máte šťastie a pádne argumenty, troll vás zo žaloby vylúči. Ak máte smolu, nakoniec o vašom osude rozhoduje porota (jury of your peers). Váš právnik vám úprimne a na rovinu povie, že patentové peklo sa



to nazýva preto, že porota pozostávajúca z kovbojov, ktorí horko ťažko skončili strednú školu, má rozhodovať o osude komplikovaných technologických firiem. Žaloba sa väčšinou opiera okrem patentového práva aj o nacionalistickú strunu a kvetnato sa hovorí o tom, ako východoeurópski (argument sa mení podľa potreby a charakteru prípadu) programátori kradnú prácu tým texaským.

Napriek tomu, že ESET žiadny patent neporušil, ho právnici na dvoch sporoch stáli dohromady takmer 1 milióna dolárov. Možno

vás napadne, prečo musíte ísť na súd do Texasu. Ak niečo predávate aj v Texase, spadáte pod ich jurisdikciu. A tak ste sa ocitli v patentovom pekly východného obvodu.

Známe slovné spojenie Markets in Everything (teda „trh je prítomný všade“) neobišlo ani túto oblasť štátnej regulácie. Ako reakcia na patent trolling vznikajú súkromné poisťovne (napr. táto), ktoré firmám za členské poplatky formou tzv. patent pooling zabezpečujú právnu ochranu proti patentovým žalobám. Za vyberané sumy sa tiež skupujú patenty a licencie, ktoré sa automaticky vzťahujú na všetkých členov a tak ich ochraňujú.

Koncept duševného vlastníctva má (najvýpuklejšie v prípade patentov) veľké množstvo trhlín, z ktorých tie, ktoré využívajú patentoví trollovia, sú len špičkou ľadovca. Dokonca aj mainstreamoví nositelia Nobelovej ceny za ekonómiu ako napr. Edward Prescott, Joseph Stiglitz či Eric Maskin volajú po nevyhnutnej revízii práv duševného vlastníctva. Vzhľadom na ekonomické škody, ktoré pácha, sa na jazyk tlačí, že včera bolo neskoro.

eTrend, 21.8.2014

Dôvod sa vždy nájde a aukcia nie je všemocná

Radovan Ďurana



Do plejády príkladov čerpania EU fondov s podivným významom teraz prikladáme náučný chodník z Martina. Tentokrát nie je až tak zaujímavá cena, ale skôr jeho zdôvodnenie a vyvolané investície.

Čerpanie má svoje pravidlá, a jedným z nich je, že žiadateľ musí žiadosť zdôvodniť. Prestavba chodníka popri Turci tak vyžadovala nejaký osobitný príbeh. Turiec, hoci dáva meno celej kotline, nie je ničím výnimočná rieka, zregulovaná na kosť ako mnohé iné. Ale tvorivosť ducha, keď ide o EU fondy, nepozná hraníc. Padol nápad vybudovať okolo asfaltu cyklotrasy náučné tabule o spolupráci Slovákov a Čechov. Ako tento vzťah však súvisí s nábrežím Turca? Tento text stojí za to:

3. Vybudovanie náučného chodníka - Náučný chodník bude vybudovaný na nábreží rieky Turiec v lokalite v bezprostrednej blízkosti centra mesta Martin, kde sa nachádzajú mnohé miesta spojené s témou spolupráce Slovákov a Čechov v časoch ich národného sebauvedomovania sa a budovania spoločnej štátnosti. Rieka Turiec sama o sebe je takýmto prvkom, keďže v minulosti sa na nej na plitách (a ďalej po Váhu a na furmanských vozoch do Sliezska) zväžalo drevo, z ktorého veľká časť končila aj v hutiach dnešného Moravskosliezského kraja. Túto úlohu na seba neskôr prebrala Košicko - bohumínska železnica.

Asfaltová skratka popri Turci poteší mnohých a je frekventovane využívaná. Tento príklad je skôr ilustráciou toho, že ak niekto nedokáže vymyslieť pekný príbeh, tak sa k fondom nedostane. Nevznikajú projekty, ktoré prinášajú úžitok, ale projekty, ktoré dokážu splniť kritéria. Lenže to nie je koniec príbehu.

Niekoho na radnici napadlo krásny asfalt vylepšiť a vzniklo vyhladkové mólo.

Podivná konštrukcia, ktorej pridaná hodnota sa hľadá viac než ťažko. Naopak, kritické myslenie v tomto prípade zlyhalo. Autori návrhu sa akosi zabudli zamyslieť nad výhľadom z móla.

Výhľad na 4 prúdovú cestu z móla, ktoré stálo 16 tisíc eur z rozpočtu mesta, je skutočne výborný. Pikantné je, že ide o cenu vysúťaženú elektronickou aukciou. Tá síce dokáže skreslať ceny, ale nedokáže daňových poplatníkov ochrániť pred obstarávaním hlúpostí.

iness.sk, 22.8.2014



Vláda schválila

118 – 119 Rokovanie vlády SR

Organizačno-technické zabezpečenie volieb do orgánov samosprávy obcí v roku 2014 (20.8.2014) – Finančné prostriedky súvisiace so zabezpečením priebehu volieb v celkovej výške 9 885 569 eur budú použité najmä na zabezpečenie úhrady náhrady mzdy členom volebných komisií, úhrady tlače a distribúcie hlasovacích lístkov, metodických a informačných materiálov a volebných tlačív.

Návrh zákona o dani z motorových vozidiel a o zmene a doplnení niektorých zákonov (20.8.2014) – Mení sa rozpočtové určenie tejto dane, ktorá bude plynúť do štátneho rozpočtu a v príjmach vyšších územných celkov bude kompenzovaná úpravou podielu na dani z príjmov fyzických osôb. Nastavia sa ročné sadzby daní na úrovni súčasne platných ročných sadzieb daní VÚC Banská Bystrica.

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon NR SR o správe majetku štátu (20.8.2014) – Cieľom návrhu je centralizácia správy nehnuteľného majetku štátu, centrálna evidencia majetku štátu, vrátane informácií o jeho využívaní. Náklady na vytvorenie centrálnej evidencie majetku budú vo výške 225 000 eur. Predpokladané náklady na prevádzku a údržbu systému na jeden rok predstavujú 22 500 eur. Očakáva sa pozitívny dopad na štátny rozpočet z titulu úspor výdavkov na inzerciu.

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o poskytovaní vianočného príspevku niektorým poberateľom dôchodku a o doplnení niektorých zákonov a ktorým sa mení a dopĺňa zákon o sociálnom poistení

(20.8.2014) – Poberateľom s najnižšími dôchodkami sa navyše v roku 2014 navrhne jednorazové zvýšenie sumy vianočného príspevku. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v roku 2014 vo výške 10 000 000 eur.

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov (20.8.2014) – Navrhne sa upraviť nové podmienky pre vznik nároku na osobitný príspevok, ktoré umožnia súbeh poskytovania osobitného príspevku s poskytovanou pomocou v hmotnej núdzi občanovi, ktorý po dlhobodej neaktivite nastúpi do pracovného pomeru alebo obdobného pracovného vzťahu. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v roku 2015 vo výške 3 126 107 eur a v rokoch 2016 a 2017 ročne vo výške 6 607 947 eur.

Návrh zákona, ktorým sa mení zákon o sociálnom poistení (20.8.2014) – Riešenie sa plánuje uplatňovať na riešenie zamestnanosti mladých ľudí vo veku 25 až 29 rokov, ktorí sú evidovaní v evidencii uchádzačov o zamestnanie úradov práce, sociálnych vecí a rodiny najmenej 6 mesiacov. Príspevok sa navrhne poskytovať najviac vo výške 80 % celkovej ceny práce zamestnanca, najviac v sume 60 % priemernej mzdy v národnom hospodárstve a bude diferencovaná v závislosti od miery evidovanej nezamestnanosti. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny. V roku 2015 vo výške 20 080 582 eur, pričom 14 518 495 eur z európskych zdrojov a 5 562 087 eur zo štátneho rozpočtu.

Návrh zákona o energetickej efektívnosti

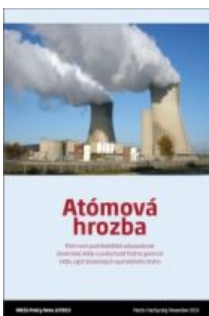
a o zmene a doplnení niektorých zákonov (20.8.2014) – Upravujú sa požiadavky na obnovu budov ústredných orgánov štátnej správy. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude negatívny, v roku 2015 vo výške 650 000 eur.

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon o dani z príjmov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony (20.8.2014) – Cieľom je úprava počtu odpisových skupín zo 4 na 6, redukcia možnosti použitia zrýchlenej metódy odpisovania len pre odpisovú skupinu 2 a 3, t.j. len na výrobné technológie, zrušenie lízingového spôsobu odpisovania u hmotného majetku obstarávaného formou finančného prenájmu, atď.. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude pozitívny, v roku 2015 vo výške 264,7 mil. eur, v roku 2016 vo výške 297,2 mil. eur a v roku 2017 vo výške 296,9 mil. eur.

Návrh zákona o spotrebiteľskom rozhodcovskom konaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (20.8.2014) – Účelom návrhu zákona je vytvoriť osobitný druh mimosúdneho riešenia sporov blízky rozhodcovskému konaniu, ktorý umožní riešiť spotrebiteľské spory. Celkový vplyv na rozpočet verejnej správy bude pozitívny, v roku 2014 vo výške 367 780 eur a v rokoch 2015 až 2017 každoročne vo výške 32 160 eur.

Návrh účasti delegácie SR na 69. zasadnutí Valného zhromaždenia OSN a smernice pre postup delegácie (27.8.2014) – Celkové náklady delegácie SR na konferencii sa odhadujú na cca 276 000 eur a budú hraené z rozpočtových kapitoly príslušných ústredných orgánov štátnej správy.

INESS Publikácie



Publikácia s názvom **Atómová hrozba** a podtitulom *Prehnané podnikateľské sebavedomie slovenskej vlády a poskytnuté štátne garancie môžu vyjsť slovenských spotrebiteľov draho* sa venuje sa ekonomickým dopadom plánovanej výstavby Nového jadrového zdroja v Jaslovských Bohuniciach na spotrebiteľov elektriny.



Odvaha na nové sociálne služby predstavuje alternatívny pohľad na poskytovanie sociálnych služieb oproti súčasnej štátom financovanej schéme podpory inštitucionálnej starostlivosti. Publikácia popisuje príčiny a dôvody, prečo starostlivosť poskytovaná v rámci prirodzených komunit je nielen hodnotnejšia z pohľadu príjemcov týchto služieb, ale v konečnom dôsledku aj lacnejšia pre daňového poplatníka.



Minimálna mzda – účinný nástroj na zvyšovanie nezamestnanosti. Cieľom zvyšovania minimálnej mzdy je znižovanie chudoby a zvyšovanie sociálneho štandardu pracujúcich. INESS pri tejto príležitosti vypracoval publikáciu *Minimálna mzda – účinný nástroj zvyšovania nezamestnanosti*, ktorá sa zaoberá závermi dlhodobého výskumu vplyvu minimálnej mzdy na trh práce, rovnako ako analýzou slovenských dát.



Monitoring čerpania štrukturálnych fondov v sociálnej oblasti v období 2007-2011 s podtitulom *Nákladné zvyšovanie počtu nových lôžok a zariadení, izolácia klientov od komunit pretrvávajú.* Autori v tejto publikácii pripravili rozsiahlu analýzu využívania štrukturálnych fondov na sociálnu oblasť, identifikovali kľúčové problémy a navrhli možné cesty ich zlepšenia.

Drahé vlaky zadarmo

Martin Vlachynský



Jedným z nových (pripojte prídavné meno podľa ľubovôle) návrhov SMERu je zavedenie nulového cestovného vo vlakoch pre študentov a dôchodcov od novembra 2014. Pre INESS je to skvelá príležitosť pripomenúť všetkým daňovníkom, ako funguje železničná preprava na Slovensku z pohľadu verejných financií.

Keď sa povie železnica, myslia sa tým tri spoločnosti – ŽSR, teda prevádzkovateľ infraštruktúry (koľajníc), osobný dopravca ZSSK a nákladný dopravca Cargo. Všetky tri spoločnosti sú vo vlastníctve štátu, rozbehnúť je zatiaľ len privatizácia fragmentov Cargo.

Dotácie osobnej dopravy

V tabuľke vidíte prehľad výsledkov hospodárenia ZSSK za roky 2008-2013. Podobne ako v prípade iných štátnych firiem, ani tu nie sú výsledky oslnivé.

2013	- 7 105 000 EUR
2012	- 10 433 000 EUR
2011	- 15 765 000 EUR
2010	5 256 000 EUR
2009	27 151 000 EUR
2008	- 30 935 000 EUR

Osobná preprava však nefunguje na komerčnom princípe, hoci od cestujúcich vyberá cestovné. Najväčším „zákazníkom“ je totiž štát, ktorý si na základe Zmluvy o dopravných službách vo verejnom záujme u ZSSK objednáva prepravný výkon. Táto dotácia znie na nemalú sumu, v roku 2013 to bolo takmer 200 miliónov eur.

Pri pohľade na výročnú správu ZSSK za rok 2013 vidíme, že náklady v danom roku dosiahli úroveň 354 489 000 eur. Tržby z cestovného však boli len 112 544 000 eur, zvyšok príjmov tvorili dotácie (okrem spomenutej ešte 13 miliónov vo forme „ostatné dotácie“). **Na každé euro tržieb ZSSK tak pripadá 3,15 eur nákladov ZSSK.**

Ak použijeme zjednodušený príklad (abstrahuje od zliav, režimiek a nelineárneho rastu taríf a pod), tak bežného cestujúceho stojí lístok na trasu Bratislava-Žilina 9,38 eur, prepravcu však odvoz cestujúceho na tejto trase stojí až 29,5 eur. Ten rozdiel prirodzene nespadne z neba, ale doplatí ho daňovník.

Do nákladov na prepravu môžeme zaradiť aj 15,7 mil. eur ako spolufinancovanie projektov financovaných z eurofondov (najmä obnova vozového parku).

Na Slovensku pôsobí ešte jeden osobný dopravca. Hoci je RegioJet súkromnou firmou, dostal za prevádzkovanie prepravy na trase Bratislava – Dunajská Streda – Komárno dotáciu 7 mil. eur (číslo zaokrúhlené, MD udáva 7 221 882 eur za obdobie od 9. 12. 2012 do 31. 12. 2013). Tržby zatiaľ nie sú známe.

Dotácie koľajníc

Ale to ešte nie je všetko. Dotovaná je nielen osobná preprava, ale aj infraštruktúra, teda ŽSR. Táto spoločnosť v roku 2013 dostala dotáciu 260 miliónov eur. Keďže však po koľajniciach jazdí aj Cargo, pre osobnú dopravu budeme počítať len s polovicou tejto sumy (osobná preprava síce predstavuje 2/3 výkonov, ale nákladná preprava pre ňu predstavuje relatívne vyššiu záťaž). Okrem toho v roku 2013 ŽSR dostali aj dotáciu na kapitálové investície (rekonštrukcia tratí) vo výške 22 557 782 eur. Použijeme opäť kľúč 1:1, hoci benefit z týchto investícií pre nákladnú dopravu je dosť otázný (160 km/h rýchlosť?). Do tretice nesmieme zabudnúť ani na eurofondy, resp. ich spolufinancovanie z rozpočtu. Projekty cez OP Doprava si vyžiadali z rozpočtu 22 987 800 eur.

V tabuľke je prehľad výdavkov verejných financií na prevádzkovanie osobnej prepravy na železničniciach.

Dotácia ZSSK na základe Zmluvy	197 559 000 eur
Spolufinancovanie eurofondov (preprava)	15 717 231 eur
Podiel osobnej dopravy na dotácii pre ŽSR	130 000 000 eur
Podiel na dotácii na kapitálové investície ŽSR	11 278 891 eur
Spolufinancovanie eurofondov (infraštruktúra)	11 493 900 eur
SPOLU	366 049 022 eur
Dotácia RegioJet na základe Zmluvy	7 000 000 eur

Pozn: V prehľade nie sú uvedené dotácie na vykrytie strát z predchádzajúcich rokov.

Okrem ceny cestovných lístkov stojí fungovanie osobnej železničnej dopravy daňových poplatníkov viac ako 373 miliónov eur. Pre porovnanie, to je pätina výnosov dane z príjmov od zamestnancov.

V roku 2013 ZSSK dosiahla výkon 2 421 950 000 osobokilometrov, RegioJet nemá údaj zverejnený, ale z dostupných čísel ho môžeme odhadnúť na zhruba 70-80 miliónov osobokilometrov. Na každých prejdenných 100 kilometrov vlakom sa každému jednému cestujúcemu daňovníci skladajú sumou 15 eur (pre nedostatok údajov abstrahujeme od prevádzkovo nedotovaných IC vlakov). Základné cenníkové cestovné na túto vzdialenosť dosahuje 5,25 eur. Cesta jednej osoby vlakom na 100 kilometrov tak stojí okolo 20 eur. Porovnajte si to s nákladmi na takúto cestu osobným automobilom (vrátane jeho vstupnej ceny a prevádzkových nákladov) a dostanete zhruba hodnotu 1:1. Ak sa uspokojíte s rumunským či francúzskym vozom, vyjde to možno ešte priaznivejšie. Čo s nákladmi spraví, keď cestujú 4 ľudia? Ekonomická efektívnosť sa radikálne preklopí v prospech auta. A to nevravíme o autobusoch.

Toto prirovnanie vychádza zo zjednodušeného predpokladu, že cestná infraštruktúra by sa stavala bez ohľadu na existenciu vlakovkej infraštruktúry (teda že to nie sú z pohľadu

verejných financií substitúty). Ale môžeme skúsiť verejné náklady na cestnú dopravu vyčíslieť. Z rozpočtu ministerstva išlo v roku 2013 na budovanie a správu ciest 681,1 miliónov, výdavky VÚC (infraštruktúra a medzimestská autobusová doprava) dosiahli 231 753 989 eur a výdavky obcí (infraštruktúra a MHD) môžeme odhadnúť na 200 miliónov eur (280 miliónov boli výdavky spolu s nešpecifikovanou „výstavbou“). To dá zhruba 1116 miliónov eur. Výdavky NDS sú kryté „tržbami“ z mýta a známok. Podstatným faktom je, že (podľa eurostatu) výkony v osobnej cestnej doprave (autobusy a osobné automobily) sú 14-krát vyššie ako v železničnej. Na 100 osobokilometrov prejdených po cestách tak príspevok verejných financií vychádza vo výške niečo málo nad tri eurá.

Tu sa dostávame k jadrú problému. Osobná železničná preprava má šancu ekonomicky obstáť pri preprave veľkých dopravných prúdov. To sa na Slovensku deje len v obmedzenej miere, železničné grafikonky sú napriek drobným reformám v nedávnej minulosti stále plné prázdnych lokálok (viď naša staršia analýza).



Záver

Zrušenie cestovného pre študentov a dôchodcov bude znamenať dodatočnú záťaž na daňovníkov v rádoch (desiatok?) miliónov eur. Je to krok zlým smerom, ktorý železničnú dopravu ešte viac vzdialí trhovej realite, zvýši záťaž na rozpočet, znevýhodní autobusových dopravcov a pravdepodobne zníži už tak nízku kvalitu cestovania vo vlakoch. Spomínaným skupinám sotva pomôže, podstatne viac by im prospelo zrušenie odvodov z dohôd (ktoré sú ako pre študentov, tak pre dôchodcov dôležitým zdrojom príjmu), či nelyžovanie DPH.

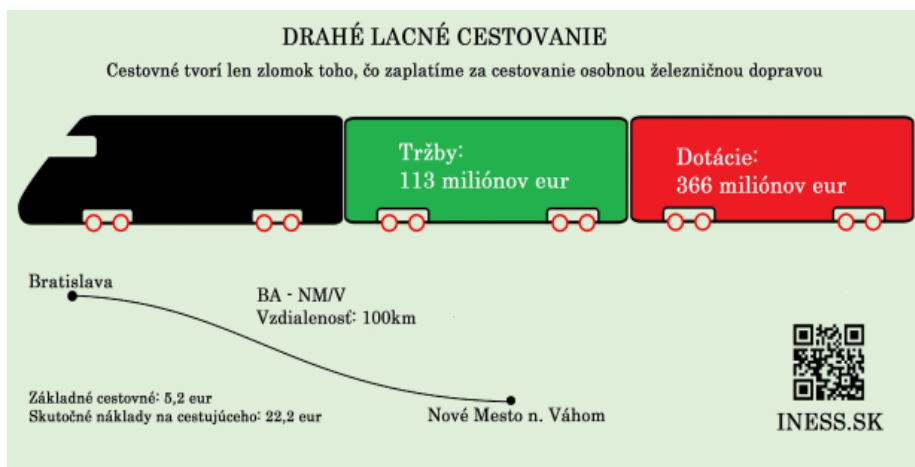
Naopak, správnym krokom je rázne redukovať zbytočné výkony a čo najviac uľahčiť vstup nových konkurentov. Nie je reálne, aby sa osobná vlaková doprava v blízkej aj vzdialenejšej budúcnosti dostala z obrovských strát, ktoré generuje, ale tieto je možné aspoň redukovať.

Čísla pochádzajú zo záverečného účtu MD SR. Vzhľadom k rôznemu spôsobu zaúčto-

vaní sa nemusia úplne zhodovať s údajmi z výročnej správy ZSSK, najmä v oblasti spolufinancovania eurofondov. Rozdiel však celkové čísla ovplyvnia len minimálne.

Železnice čas od času dostávajú od rôznych vlád malé „bonusy“ z peňazí daňovníkov. Či už sú to rôzne zvýhodnené úvery, alebo jednorazové dotácie. V roku 2013 ZSSK dostalo dotáciu 22 miliónov eur ako doplatok za spätne schválené zvýšenie platieb na základe Zmluvy o dopravných službách vo verejnom záujme. Podobne ŽSR dostali v roku 2013 mimoriadnych 73 752 833 eur ako splatenie neuhradených strát za minulé obdobia. Tieto čísla sme z výpočtov vynechali.

iness.sk, 25.8.2014



Prečo netreba deťom brániť pracovať

Veronika Sokolová



Nedávno sa v médiách objavila správa, že Samsung pozastavil kontrakty so svojou čínskou dodávateľskou firmou. Dôvodom bolo podozrenie, že firma využívala detskú pracovnú silu. Malo sa tam dokonca nájsť „minimálne päť pracujúcich detí“

Čínsku spoločnosť začali prešetrovať úrady aj mimovládne organizácie. Kto si však myslí, že problém sa vyriešil, je na omyle. Tých minimálne päť pracujúcich detí sa teraz s najväčšou pravdepodobnosťou nehrá na ihrisku s rovesníkmi, ani si neužíva rodinnú pohodu. Ak by si to mohli dovoliť, nechodili by do práce.

Budú robiť za menej

V súčasnosti na svete pracuje okolo 200 miliónov detí, ďalších 150 miliónov sa považuje za „ekonomicky aktívne“. Ich rodičia sú často chorí na AIDS a nevládzu robiť, mnohé sú siroty. Ekonomika krajiny sa preto musí spoľahnúť na prácu detí. Legislatívny zákaz detskej práce zo strany štátu a mimovládnych organizácií ale nesie so sebou niekoľko nezamýšľaných dôsledkov. Problémy si uvedomujú už aj niektoré organizácie, ktoré prichádzajú s chudobnými rodinami do kontaktu po celom svete a vidia výsledky na vlastné oči.

„Naše dlhoročné skúsenosti z posledných 30 rokov ukazujú, že iba spraviť detskú prácu nelegálnou ešte nemusí znamenať pre deti pomoc,“ hovorí organizácia Save the Children Canada. Portál www.poverties.org zasa popisuje, že deti v chudobných krajinách nutne musia pracovať, pretože núdza a hlad núti každého člena domácnosti prinesť do rozpočtu aspoň nejaký príspevok. Štátne úrady aj mnohé organizácie sa zasaďujú za trestanie tovární, v ktorých sa nájdu pracujúce deti. Takýmto fabrikám sa udeľujú sankcie a pokuty. Lenže fabriky budú deti zamestnávať aj naďalej, pretože je to lacná pracovná sila a je jej veľa. Pokuty skôr spôsobia iný efekt: spoločnostiam sa zvyšujú náklady na fungovanie. Keďže pri

predaji tovaru musia držať krok s konkurenciou, cenu výrobkov nezvyšia. Ušetrí inde. Začnú deťom dávať menší plat.



To, že zakazovať detskú prácu nemá želaný efekt, potvrdila aj vedecká štúdia, v ktorej výskumníci porovnávali situáciu detí v Indii pred a po zákaze detskej práce. Zistili, že deti začali po zákaze zarábať menej a detská práca celkovo stúpila. Prečo? Chudobní rodičia boli nútení poslať do práce viacero svojich detí. Problém vyriešený, povieť si - veď malý zárobok musí deti od práce v továrni či na poli úspešne odplatiť. Lenže takto to nefunguje. Keďže deti príliš veľa alternatív nemajú a oficiálne na trhu práce ani neexistujú, musia sa prispôbiť novým podmienkam a teda aj menšiemu zárobku. Čo na začiatku vyzeralo ako humánny boj za práva detí, sa otočilo proti nim. Teraz stále pracujú, pretože z niečoho žiť musia, ale plat je menší.

Alternatíva: prostitúcia

V prípade, že sankcie sú ešte tvrdšie a detskú prácu začnú postihovať aj samotné firmy, ako nedávno v prípade Samsungu, osudy malých pracovníkov môžu byť ešte smutnejšie. Čo sa stane so zamestnancami

firmy, ktorej Samsung odoberie kontrakt? Bud' prestanú pracovať úplne a začnú žobrať, alebo si vyberú horšiu pracovnú alternatívu, akou bola továreň - prostitúcia. V oblastiach, kde zúria vojny, tiež mnohé končia ako platení detskí vojaci. Inde zas ako materiál pri „darovaní“ orgánov. „Ak sa deťom zamedzí pracovať vo „viditeľných“ sektoroch, prinúti ich to presunúť sa do menej chránených oblastí ako sex biznis,“ hovorí Olivia Lecoufle, poradkyňa pre ochranu detí zo Save the Children Canada.

V chudobnej spoločnosti, kde je vysoká nezamestnanosť, minimum zdrojov a teda takmer žiadny sociálny systém, je preto možnosť pracovať devízou - aj pre deti. Možno je to z pohľadu relatívne vyspelých spoločností, kde mladí nemusia pracovať niekedy ani do tridsiatky a starší končia (zatiaľ) v šesťdesiatke, zvláštne. Tiež nie je tak ďaleko doba, kedy v Československu pravidelne brigádovali tisíce detí a mladých ľudí. Pri stavbe Priehrady mládeže v Nosiciach sa v roku 1950 vystriedalo takmer 13 tisíc mladých brigádnikov a nikomu to neprišlo čudné. Pritom až v 1958 sa zvýšila minimálna veková hranica pre prijatie do zväzu mládeže na 15 rokov.

Šichta v továrňach a na poliach určite nie je ideálnym spôsobom ako tráviť detstvo, no skúsenosti s prácou a pomocou rodine a komunity nemusia byť pre chudobné deti nutne negatívne. „Mnoho detí, s ktorými som pracovala, hovorili o čase zberu úrody ako o najlepšom období roka, lebo vtedy mali peniaze a cítili isté zadostučinenie a ocenenie aj zo strany svojich rodičov. Pre mnohé z nich bol vyňatie zo sezónnych prác svojej komunity po zavedení obmedzení pomerne zničujúce,“ hovorí výskumníčka z africkej University of Cape Town Susan Levine.

Legalizácia vedie k regulácii

V júli tohto roka legalizovala detskú prácu Bolívia. Jej prezident Evo Morales má s detskou prácou sám bohaté skúsenosti a tento

rok podporil. Zníženie minimálneho pracovného veku na 14 rokov podľa navrhovateľov zákona len odráža realitu chudobných rodín. Od legalizácie si sľubujú viac bezpečnosti. „Skôr ako trestať chceme chrániť práva pracujúcich detí a garantovať ich ochranu pri práci,“ hovorí senátor Adolfo Mendoza.

Legalizácia so sebou nutne prináša aj reguláciu práce- teda koľko sa bude pracovať a z akých podmienok. Keď ale štát okliešti pracovnú dobu a zvýši štandardy, v úmysle pomôcť, môže opäť nastať opačná situácia. Rovnako ako pri zakazovaní práce sa pri umelom určovaní legálnych podmienok môže stať, že sa naruší to, čo predtým bolo efektívne a fungovalo. Deti môžu pre zvýšené náklady vyplývajúce z regulácie prácu znova stratiť.

„Deti na hranici životného minima by museli byť v oveľa lepšej finančnej situácii, aby vymenili časť zárobku za väčšiu bezpečnosť pri práci,“ vysvetľuje Tim Worstall z Adam Smith

Institute, prečo regulácia môže uškodiť. Lepšie podmienky môže priniesť iba zbohatnutie spoločnosti- a to sa udeje len prostredníctvom takého množstva práce, aké je v danej spoločnosti aktuálne potrebné.

Ako z toho von?

Pri riešení problému detskej práce sa politici a mimovládne organizácie väčšinou zhodujú- treba riešiť chudobu. Politickým liekom má byť viac peňazí rodičom, dotácie, zlepšenie infraštruktúry a bývania, sociálna starostlivosť, vzdelanie. Na toto všetko ale treba zdroje. A tie sa dlhodobo začnú produkovať jedine prácou. Pri eliminovaní detskej práce nemusí pomôcť ani protestné ignorovanie výrobkov z detských rúk. Táto štúdia hovorí, že bojkot takýchto výrobkov či zákaz ich dovozu spôsobí, že deti neprestanú pracovať, len sa presunú z exportného sektoru do menej výnosného poľnohospodárskeho.

Charita a súkromné zbierky sú tiež len dočasné riešenie, ktoré vytvára pocit spolupa-

tríčnosti, no v skutočnosti len prerozdeľuje bohatstvo, no nevytvára. Pomôcť by ale mohli opatrenia, ktoré otvoria ekonomiku chudobnej krajiny čo najviac svetu a investorom (aby bolo kde pracovať) a aj vo vnútri krajiny zjednodušia možnosť zamestnať sa. V Číne napríklad spravili flexibilnejšou vnútornú vízovú politiku- hukou- aby sa ľudia z vidieka mohli ľahšie dostať do miest, kde je viac práce. Keď sa zamestnajú dospelí, na deti sa kladú menšie nároky.

Cesta je teda neklásť prekážky podnikaniu, uľahčiť zamestnávanie, nechať deti aj dospelých aby získali know-how. Vyspelejší svet potom môže kupovať ich výrobky nie zo súcitu ale preto, že sú kvalitné a za dobrú cenu. Nie je totiž fér, keď sa v tvorbe kapitálu a skúseností tým chudobnejším bráni. Je to jediná istá cesta, ako sa raz postaví na nohy aj oni. A potom sa deti budú hrať na ihriskách.

iness.sk, 13.8.2014

Vyhodené peniaze?

Andrej Moravčík



Blíži sa termín komunálnych volieb do miestnych samospráv a preto budú postupne pribúdať aj sľuby kandidátov na primátorov či starostov, prípadne poslancov. Ich volebná kampaň bude väčšinou založená na sľuboch, ako sa im podarí dobudovať kanalizáciu, koľko opraví a vybudujú ciest a chodníkov, či opraví miestnu základnú školu. V konečnom dôsledku budú však všetci súperiť v tom, kto z nich vybaví viacej eurofondov. Áno, väčšina z týchto sľubov je financovaná práve z prostriedkov EÚ. Je potrebné však upozorniť na to, že na projektoch spolufinancovaných zo štrukturálnych fondov EÚ sa musia podieľať určitým podielom aj miestne samosprávy. Použitie finančných prostriedkov samospráv podlieha práve podmienkam, ktoré sú stanovené v rámci operačných programov a ktoré sú zamerané len na určité projekty a na podporu a rozvoj určitých oblastí.

Preto sa stáva, že výdavky miestnych samospráv sú použité aj na projekty, ktorých realizácia nie je pre miestnych obyvateľov natoľko potrebná a možno dokonca úplne zbytočná. Miestne samosprávy však do takýchto projektov vstupujú aj napriek tomu. Hlavným dôvodom je to, že väčšina finančných prostriedkov je poskytnutá práve zo štrukturálnych fondov. Zabúda sa na to, že investovanie prostriedkov samospráv do iných projektov, ktoré by boli zamerané na riešenie miestnych problémov, by mohli priniesť ich obci alebo mestu väčší rozvoj a prosperitu. Znie to nelogicky, ale v mnohých prípadoch to tak môže byť a to i napriek tomu, že mnohé investície by neboli spolufinancované z prostriedkov EÚ, a teda by boli realizované v oveľa menšom objeme.

Príkladom môžu byť projekty zamerané na podporu cestovného ruchu, ktoré sú financované v rámci Regionálneho operačného programu a opatrenia Podpora a rozvoj infraštruktúry cestovného ruchu. Toto opatrenie malo na programové obdobie 2007 – 2013 rozpočet vo výške 23 316 200 eur. Táto podpora cestovného ruchu sa uskutočňuje cez rôzne miestne projekty, ktoré majú za úlohu propagovať jednotlivé mestá a obce na Slovensku.



Preto zástupcovia samospráv uzatvárajú s Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR zmluvy, ktoré sú založené na tom, že 95 % výdavkov je uhradených zo štrukturálnych fondov a zvyšných 5 % musí financovať miestna samospráva. Aj keď je rozpočet na toto opatrenie pomerne vysoký, momentálne je za programové obdobie 2007 – 2013 platných 45 zmlúv v celkovej výške 6 726 120,91 eur a teda miestne samosprávy potrebujú na zrealizovanie projektov zabezpečiť zo svojich vlastných zdrojov

336 306,06 eur.

Pri analýze jednotlivých zmlúv je však vidieť, že všetky projekty sú takmer identické. Sú zamerané predovšetkým na tvorbu propagačných materiálov, vytvorenie nového internetového portálu a zorganizovanie zopár konferencií prípadne spoločenských podujatí, na ktorých daný projekt predstavia. Výsledkom týchto projektov je nakoniec niekoľko tisíc kusov knižných publikácií o danom meste či obci, tisíce propagačných DVD a niekoľko miestnych slávností. Pridaná hodnota pre obec a jej obyvateľov? Nikto ju nemeria.

Často vyskytujúcim sa negatívom, okrem nevhodne použitých výdavkov, je často ich neadekvátna výška. Cena nového internetového portálu sa pohybuje od 1 490 do 109 550 eur, pričom priemerná cena nového webu je 19 206 eur. Pri hlbšej analýze jednotlivých zmlúv môžeme vidieť neadekvátne vysoké výdavky na prípravu podkladov pre zhotovenie turistických brožúr či knižných publikácií, kde napríklad príprava jednej strany turistického sprievodcu vychádza v niektorých prípadoch až vyše 1 000 eur. Takisto neprimerané býva množstvo vyrábaných materiálov, keď napríklad v prípade projektu v obci Špania dolina bolo vyhotovených až 4 000 kusov DVD o baníckej histórii v danom regióne.

V prípade projektu obce Špania dolina musela samospráva spolufinancovať tento projekt zo svojich výdavkov, ktoré boli vo výške 9 222,06 eur. Cieľom týchto projektov by mala byť hlavne vyššia návštevnosť slovenských miest a celkové zvýšenie príjmov samospráv z cestovného ruchu. Napriek tomu však samospráva obce Špania dolina

vo viacročnom rozpočte vôbec nepočíta s nárastom príjmov z turizmu, pretože príjmy za ubytovanie a parkovanie ponecháva aj v nasledujúcich rokoch na približne rovnakej úrovni.

Celkovo takmer polovica (24) týchto projektov sa týka práve malých obcí, ktoré potrebujú riešiť iné dôležitejšie veci, ako je ich propagácia. Tieto zväčša menšie obce by potrebovali zlepšiť hlavne svoju cestnú in-

fraštruktúru, opraviť miestne verejné budovy či prípadne vybudovať miestnu kanalizáciu.

Aj preto by prvoradý záujem samospráv nemal byť o získaní čo najväčšieho množstva finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov EÚ, ale o najlepšom využití ich miestnych príjmov, ktoré by slúžili k rozvoju ich obce či mesta.

Tak ako v mnohých iných opatreniach európskych operačných programov (štrukturálne

fondy v sociálnej oblasti sme analyzovali tu), aj v tomto sa ukazuje, že samotné čerpanie fondov neznamená automaticky pridanú hodnotu pre daňových poplatníkov. Na túto skutočnosť sa často zabúda pri diskusiách na tému výhodnosti členstva SR v EÚ, kde najčastejším argumentom býva prílev eurofondov vyšší, ako naše príspevky do rozpočtu EÚ.

iness.sk, 5.8.2014

Zlé klimatické zákony: Dobré myšlienky môžu zvíťaziť

Timothy Andrews



Austrálsky senát schválil 17. júla Clean Energy Legislation (zrušenie uhlíkovej dane) Bill 2013, čím sa Austrália stala prvou krajinou, ktorá zruší niektorú z hlavných iniciatív v oblasti klimatických zmien.

Ešte pred piatimi rokmi by sa ústup od takéhoto regulačného režimu dal ťažko čo i len predstaviť, nie to ešte zrealizovať. Naprieč celou politickou scénou totiž panovala zhoda - hlavné politické strany podporovali režim obchodovania s emisiami (ETS) a tlač vyhlasovala, že ktokoľvek, kto tento konsenzus poruší, bude "čeliť poníženiu" a „podpíše si tak svoj vlastný rozsudok smrti“. Na verejné kampane pre podporu klimatickej legislatívy sa vynaložili milióny dolárov a prieskumy verejnej mienky dokazovali, že väčšina Austráľčanov túto „akciu“ podporuje.

A potom sa nemysliteľné stalo skutočným.

Prebudila sa historicky bezprecedentná vzbura. Think-tanky upozorňujúce Austráľčanov na ničivé dôsledky prijatej schémy a mobilizujúce sa aktivistické skupiny viedli k rýchlemu poklesu podpory týchto opatrení u verejnosti. Rozhodujúcim bolo odhodlanie skupín a organizácií ako Institute of Public Affairs, ktoré zvyšovalo povedomie verejnosti o škodlivej povahe klimatickej politiky. V roku 2009 bol Malcolm Turnbull, vodca (vtedy opozičnej) Liberal Party, zosadený po vzbure členov strany, ktorú vyvolala jeho podpora pre obchodovanie s emisiami (ETS) - a taký prevrat veru ani médiá ani politici nečakali.

Krátko na to bol premiér Kevin Rudd nútený stiahnuť svoju podporu pre ETS, aj keď toto rozhodnutie už prišlo príliš neskoro.

Aj on bol nahradený. V nasledujúcich voľbách tesne zvíťazila Julia Gillard, a to zrejme len vďaka výroku, ktorým vyjadrila odpor voči uhlíkovej dani: „Počas mojej vlády nebude prijatá žiadna uhlíková daň.“ Ten výrok ju neskôr dohnal.

Keď svoj sľub porušila a v júli 2011 bola uhlíková daň prijatá, jej budúcnosť bola

spečatená. Zrušenie dane z uhlíka - „krvou podpísaný prísľub“ - sa stalo kľúčovou témou opozície a zaistilo jej hladké víťazstvo vo voľbách v roku 2013.

Uhlíková daň, ktorej výška bola pôvodne najvyššia na svete, nebola nikdy rozumnou politickou voľbou pre Austráliu - krajinu s ekonomikou silne závislou na prírodných zdrojoch a s malou populáciou. Akýkoľvek dôsledok takejto politiky by pre ňu bol neprimerane tvrdším ako inde vo svete.



Modelovanie dane Ministerstvom financií ukázalo, že životné náklady v priemernej domácnosti narástli o viac než 550 dolárov vďaka tejto dani počas už tak ťažkého krízového obdobia. A to sa tento odhad ešte považuje za príliš konzervatívny. Investície a medzinárodná konkurencieschopnosť sa vďaka zvýšeným nákladom o niečo znížili, naopak účty za energiu narástli o viac ako 10 percent.

Navyše, so všetkými týmito značne ničivými účinkami, by uhlíková daň nemala žiaden väčší prínos pre životné prostredie. Keďže Austrália produkuje len 1,2 percenta globálnych emisií, bolestivá daň by odľahčila globálne otepľovanie len o zhruba 0,004 stupňa počas nasledujúcich 100 rokov.

Pozoruhodná lekcia z debaty o uhlíkovej dani v Austrálii ale ďaleko presahuje oblasti klimatickej politiky. Vyplyva z nej totiž ponaučenie, že aj malá skupina odhodlaných aktivistov môže svojim bojom za ideály ovplyvniť politický ráz krajiny.

V roku 2008 podporovalo opatrenia v oblas-

ti klimatických zmien ohromujúcich 77 percent Austráľčanov. No v roku 2012 podpora uhlíkovej dane klesla na 33 percent, čo je nepochybne dramatický obrat.

V krajine, kde sa politika formuje na základe hlasovaní, politikov často odrádzajú nepopulárne, aj keď nevyhnutné reformy, ktorými verejnosť strašia médiá aj opozícia. Napriek tomu, skúsenosť s austrálskou uhlíkovou daňou ukazuje, ako sa verejná mienka vie rýchlo zmeniť a zlomiť obojstranný konsenzus politikov. Najmä vtedy, keď je verejnosť dostatočne informovaná.

Aby k tomu ale došlo, musia byť pripravené intelektuálne základy - vo forme think tankov, aktivistických skupín alebo názorových vodcov - ktoré zmobilizujú bežných občanov a politických lídrov, ktorí potrebujú odvahu, aby konali podľa svojho presvedčenia. Keď sa tieto tri skupiny spoja, dočkáme sa zmeny.

Zrušenie austrálskej uhlíkovej dane bolo skutočne prípadom, kde dokázalo úsilie malej skupiny zástancov voľného trhu, trpiacej chronickým nedostatkom prostriedkov a v menšine, otočiť celú krajinu na ruby.

Bolo by jednoduché brať celý tento politický proces s cynickým nadhľadom. Ale zrušenie dane z uhlíka v Austrálii demonštruje, že aj zakorenené záujmy môžu byť prekonané. A tiež to dokazuje, aké vitálne a dôležité sú v tomto procese neziskové organizácie.

Jediné, čo verejnosť potrebuje, aby si uvedomila, že cisár je nahý, je pár odhodlaných individuálov bojujúcich za svoje ideály.

Ak sa to podarilo nám v Austrálii, v iných krajinách sa to tiež môže podariť - a aj sa podarí.

Pôvodne vyšlo 31.7.2014 na ATLASONE

Pre INESS preložila Stanislava Dovhunová

iness.sk, 12.8.2014

Pozvánka na Liberty Camp

Pozývame Vás na 8. ročník Liberty campu, ktorý sa uskutoční v dňoch 1. októbra - 5. októbra 2014 v moravskej Břeclavi. Organizátormi sú INESS, Language of Liberty Institute a Students for Liberty CZ.

Liberty camp je 5 dňové vzdelávacie podujatie bohaté na prednášky a diskusie. Ich spoločným menovateľom nie sú len súčasné problémy vyspelého sveta, vysoké verejné dlhy a kríza eura, ale aj význam slobody v živote jednotlivca a spoločnosti. Skúmať ju budeme nielen z ekonomického ale aj z právneho, morálneho a filozofického pohľadu.

Diskutovať budeme na zaujímavé témy:

- História klasického liberálneho myslenia
- Princípy voľného trhu
- Ekonomická kríza: kríza voľného trhu, alebo?
- Dôležitosť podnikania
- Aká je cena štátu?
- Čo je občianska spoločnosť a ako zvyšuje našu slobodu?
- Úloha intelektuálov a spontánneho poriadku
- Žiť slobodne v neslobodnom svete / Dosiadnutie hospodárskej a finančnej slobody
- Efektívne myslenie; kreatívne myslenie
- Technológia a decentralizované systémy

Čo je však dôležité, celé podujatie je v anglickom jazyku. Skúsení zahraniční lektori vedú prednášky a diskusie tak, aby zaujali nielen obsahom, ale umožnili účastníkom aj zlepšiť ich jazykové schopnosti.

Lektormi sú okrem iných:

Glenn Cripe, Language of Liberty Institute. Glenn žil a pracoval (software development, consulting, training) vo viacej než 10 mesiacoch v USA. Momentálne vedie vzdelávacie inštitút.

Radovan Ďurana, INESS. Rado spoluzaložil INESS, popredný slovenský ekonomický think-tank. Stále v ňom pracuje ako analytik.

Robin Koerner, WatchingAmerica.com. Robin píše pre Huffington Post. Pochádza z UK, ale momentálne trvalo žije v USA. Má

skúsenosti v oblasti médií, nehnuteľností a učenia.

Andy Eyschen, Language of Liberty Institute. Andy sa zameriava na biznis, consulting a rozvoj organizácií. Pôvodom je z Luxemburska, má austrálske občianstvo a žije v Malajzii.

Juraj Karpiš, INESS. Juraj spoluzaložil INESS. Zameriava sa na hospodársku politiku, verejné financie, sociálny systém, zdravotníctvo a Euro.

Jan Škapa, European Students For Liberty. Honza je členom výkonnej rady ESFL a spoluzakladateľ Students for Liberty CZ. Zaujíma sa o technológiu a biznis, Bitcoin a právo.



Bližšie informácie ohľadom registrácie, programu, ubytovania nájdete na stránke

www.libertycamp.sk

Budeme radi, ak túto informáciu prepošlete známym, ktorých by mohla zaujať.

Partnerom podujatia je

Friedrich Naumann
STIFTUNG
FÜR DIE FREIHEIT



Hromadná pripomienka k návrhu zákona o vyvlastňovaní

Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Slovenskej republiky predložilo do medzirezortného pripomienkového konania návrh zákona o vyvlastňovaní pozemkov a stavieb a o zmene niektorých zákonov.

Právna úprava vyvlastňovania je v súčasnosti obsiahnutá v stavebnom zákone. Ten má byť nahradený novým stavebným zákonom, ktorý už úpravu vyvlastňovania nebude obsahovať. Navrhovaný zákon o vyvlastňovaní prináša novú úpravu vyvlastňovania, ktorá umožní zefektívniť proces vyvlastňovania.

Hrozí však, že sa tak stane za cenu oslabenia reálnych možností ochrany práv vlastníkov vyvlastňovaných nehnuteľností. Sme presvedčení, že efektívnosť procesu vyvlastňovania nemôže mať prednosť pred ochranou ústavou garantovaného vlastníckeho práva.

Za nebezpečný považujeme zámer, aby jednotlivé účely, na ktoré možno vyvlastniť vo verejnom záujme, neboli uvedené priamo v zákone o vyvlastňovaní, ale boli riešené len odkazom na osobitné zákony. Možnosť zákonodarcu rozšíriť účel vyvlastnenia prakticky

v ktoromkoľvek schvaľovanom zákone, vyvoláva u verejnosti oprávnenú nedôveru a nutnosť byť na pozore pri príprave a schvaľovaní akéhokoľvek zákona, čo je proti uznávaným zásadám civilizovaného, demokratického a právneho štátu.

Za dôležité považujeme, aby vyvlastňovanie bolo možné iba vo verejnom záujme. Navrhovaný zákon ponecháva možnosť vyvlastňovania aj v súkromnom záujme a pripúšťa uprednostňovanie záujmov súkromných investorov pred vlastníckym právom vlastníkov

nehnutelnosti.

Z tohto dôvodu sa INESS stal spoluiniciátorom hromadnej pripomienky.

V tejto hromadnej pripomienke sme navrhli najmä:

- vymenovanie všetkých účelov vyvlastňovania priamo v zákone o vyvlastňovaní, nielen prostredníctvom odkazu na osobitné zákony,
- možnosť vyvlastňovania iba vo verejnom záujme, nie aj za účelom realizácie súkromných investícií (zrušenie zákona o niektorých

opatreniach týkajúcich sa prípravy významných investícií),

- zachovanie možnosti poskytnutia náhradnej nehnuteľnosti za vyvlastňovanú nehnuteľnosť, nielen finančnej náhrady,

- posilnenie ochrany a procesných práv vyvlastňovaných vlastníkov nehnuteľností a ďalších osôb, ktorých práva sú vyvlastňovaním dotknuté (dostatočne dlhé lehoty pre procesné úkony, garantovanie možnosti uplatňovania ich práv, vylúčenie možnosti náhradného doručovania vyvlastňovanému),

- zvýšenie informovanosti verejnosti o vyvlastňovacom konaní uverejňovaním informácií na úradných tabuliach a webových sídlach obcí.

Hromadná pripomienka získala do 18. augusta tisíc podporovateľov a návrh tým pádom smeruje do rozporového konania.

Rešpektovanie súkromného vlastníctva je podmienkou ekonomickej vyspelosti, čo chápe nielen väčšina rozvinutých štátov, ale aj čoraz viac rozvojových.

INESS na pracovnom stretnutí venovanom Rómom

Richard Ďurana sa zúčastnil na medzinárodnom pracovnom stretnutí s názvom „Countering Fear, the Security Mindset, And „Othering“ of Roma“, ktorý v Budapešti v dňoch 14-15.7. zorganizovali Open Society Foundations Roma Initiatives Office a Open Society Foundations Think Tank Fund.

INESS bol na stretnutie pozvaný kvôli pripravovanej publikácii Rómovia a sociálne dávky, ktorú oficiálne predstavíme v septembri

a tiež svojej expertíze vo verejných financiách, keďže najmä Rómovia sú v tejto oblasti predmetom mnohých zažitých stereotypov.

Na stretnutí sa zúčastnilo cca 50 zástupcov neziskových organizácií a think tankov z Európy ale aj výskumníkov spoza oceána, ktorí spoločne hľadali spôsob ako zlepšovať komunikáciu citlivej rómskej otázky a tiež vymieňať skúsenosti medzi expertmi a aktivistami. Snažili sa tiež identifikovať výzvy,

prekážky a príležitosti v oblasti komunikácie advokačných stratégií zasadených do daného spoločenského a politického prostredia a potenciálnej spolupráce aj na nadnárodnej úrovni. Témami boli bezpečnosť a sekuritizácia, ekonómia a tiež negatívny verejný diskurz a proti rómska rétorika.

INESS Friedman Day 2014

Dňa 31. júla 2014 INESS usporiadal v poradi už piaty výročný INESS Friedman Legacy Day.

Na celom svete sa v tento deň uskutočnilo 117 podobných podujatí v 23 krajinách sveta. Vďaka INESS bolo Slovensko pred 5 rokmi vôbec prvou krajinou, ktorá ho zorganizovala mimo USA.

Na tomto podujatí si tradične pripomínáme myšlienkové dedičstvo veľikána politickej ekonómie a nositeľa Nobelovej ceny za ekonómiu z roku 1976 Milтона Friedmana. Milton Friedman je asi najznámejší bojovník za osobnú slobodu, slobodný trh a obmedzenú úlohu vlády.

Napísal niekoľko bestsellerov venovaných myšlienkam osobnej slobody a slobodného trhu, tie najznámejšie sú Kapitalizmus a sloboda a Sloboda voľby. Bol najvýznamnejším kritikom štátneho plánovania a keynesiánskeho prístupu k tvorbe politiky. Zaoberal sa témami ako je licencovanie lekárov, povinná vojenská služba, protimonopolné zákonodarstvo, minimálna mzda, cenová kontrola a ďalšími. Veľmi známe sú jeho návrhy ohľadom negatívnej dani z príjmu či kupónového systému v školstve, podľa ktorého by peniaze nemali ísť školám, ale študentom. Tieto návrhy sú stále témou spoločenských debát a v mnohých krajinách sa dokonca aj aplikujú.

Na prelome 80-tych rokov americký prezident Ronald Reagan a britská premiérka Margaret Thatcher nasledovali Friedmana ve odporúčania v oblasti monetárnej politiky a v tomto období sa stal veľmi rešpektova-

nou osobnosťou.

Tento rok sa nám podaril kapitálny úlovok: o intelektuálnom dedičstve Milтона Friedmana prišiel porozprávať a predstaviť aplikácie na reálny svet filozof a ekonóm Rahim Taghizadegan, zakladateľ a riaditeľ viedenského Institut für Wertewirtschaft (Institute for value-based economics), nezávislého výskumného inštitútu.

Pôsobí tiež na International Academy of Philosophy v Lichtenštajne, a učí na viacerých univerzitách, napr. University of Liechtenstein v Lichtenštajnsku, Business University of Vienna v Rakúsku a University Halle v

Nemecku. Študoval vo Viedni a vo švajčiarskom Lausanne ekonómiu a fyziku. Je tiež autorom viacerých bestsellerov v oblasti ekonómie a filozofie.

Názov jeho prednášky bol: Free to Choose Wrong (Sloboda zlej voľby).

Na prednášku bolo zvedavých 50 účastníkov, medzi ktorými nechýbali univerzitní profesori, zástupcovia veľvyslanectiev na Slovensku, novinári, bankovní analytici a študenti.

Partnermi podujatia boli americká nadácia Friedman Foundation for Educational Choice a spravodajský portál www.aktuality.sk



Liberty Fund Conference vo Viedni

Richard Ďurana z INESS sa zúčastnil na konferencii organizovanej americkým The Liberty Fund a rakúskym Austrian Economics Center.

Konferencia, ktorá bola len na pozvanie, sa uskutočnila v dňoch 10.-11. júna vo Viedni a zúčastnilo sa na nej asi 30 zástupcov európskych think tankov, akademií a univerzít.

Na základe vopred určeného reading listu účastníci diskutovali na tieto témy:

1. Prosperita a budúcnosť štátu sociálneho blahobytu v Európskej únii
2. Margaret Thatcherová o výzvach plynúcich z Európskeho spoločenstva
3. Viedenský kongres – model alebo výstraha?



Výročná prednáška Dr. Seana Gabba

V priestoroch Zámockého pivovaru v utorok 12.8. 2014 INESS zorganizoval verejnú výročnú prednášku Dr. Seana Gabba, riaditeľa britskej The Libertarian Alliance, jedného z najznámejších zástancov slobody v Európe a tiež známeho autora bestsellerov historickej fikcie, ktorého knihy (pod pseudonymom Richard Blake) sú dostupné aj v slovenských prekladoch.

Prednáška mala názov: National Sovereignty or EU Membership: Which is the Least Bad Option? a Dr. Gabba v nej predstavil diskusne podnetnú alternatívu k tradičnému britskému euroskepticizmu, ktorý zastáva značná časť prothových intelektuálov z ostrovov. tí ju považovali za socialistický, alebo aspoň korporativistický projekt.

Zameriavali sa na jej inklináciu zvyšovať mieru regulácie a daňové sadzby a jej oddanosť environmentálnym nepravdám ohľadom globálneho otepľovania. Existuje však aj argument proti tejto nevráživosti. Európska únia

ako taká nie je liberálny projekt. Skeptici mali tendenciu predpokladať, že bez nej by členské štáty boli liberálnejšie. Toto sa javí v mnohých prípadoch ako nereálny predpoklad. Podľa Dr. Gabba je ohrozenie slobody ľudí zo strany domácich záujmových skupín často krát väčšie, ako zo strany Bruselu.

Sprievodný text k prednáške si v anglickom jazyku môžete prečítať tu.

Aj vďaka tejto zaujímavej téme si na pred-

nášku v strede leta počas dovolenkového obdobia našlo 25 poslucháčov, medzi nimi aj novinári a predstavitelov biznisu. Odmenou im okrem prednášky bol aj darček v podobe najnovšej knihy Dr. Seana Gabba aj s autorovým podpisom.

Mediálnym partnerom bol portál Aktuality.sk



Pro/Anti Market

PRO MARKET

Kanada ukazuje, že sa to dá

Kanada zvykla byť terčom vtipov, keď prišla na debatu o ekonomickej slobode. Článok Wall Street Journal vyhlásil krajinu v polovici deväťdesiatych rokov za „čestného člena tretieho sveta“ kvôli nekontrolovateľnému dlhu a vládnym výdavkom. Ale dnes hospodárska výkonnosť Kanady je v popredí rámci krajín G8 a hoci rozpočet so začiatkom globálnej finančnej krízy v roku 2008 utrpel, Kanada nie je sužovaná zdanlivo neprekonateľnými problémami, ktorým čelia niektoré členské krajiny EÚ a USA.

V ranných deväťdesiatych rokoch bol kanadský vládny dlh takmer 70% HDP a úrokové náklady na obsluhu dlhu ktorý bol mimo kontrolu predstavovali takmer tretinu federálnych príjmov a viac ako štvrtinu federálnych výdavkov. Kanadský dôchodkový systém bol neutržateľný vzhľadom na starnúcu populáciu. Počas Thatcherovej/Reaganových rokov, progresívno-konzervatívna kanadská vláda nespravila veľa preto, aby výdavky udržala na uzde a bola takmer vyradená z

parlamentu, keď stredolavá liberálna strana vedená Jeanom Chrétienom prišla k moci v roku 1993.

Čo sa zmenilo? Názory. Ako sa začala čítať kríza a ratingové agentúry začali prehodnocovať rating Kanady, úsilie think tankov a biznis lídrov, ktorí tlačili na zodpovednejšiu fiškálnu politiku kanadskej vlády sa začalo vyplácať. Verejná mienka sa preklopila a politické zápasy sa stali bezpredmetnými. Chrétien mohol byť síce sociálny demokrat, ale žiadna strana, ktorá chcela zostať pri moci nemohla pokračovať bez reforiem.

Medzi rokmi 1993 a 2003 kanadské federálne výdavky každoročne klesli. Najdramatickejšie zmeny boli prijaté vo federálnom rozpočte ministra financií Paula Martina v roku 1995, ktorý zrazil program výdavkov o 9,7% (a prekročil tým cieľ stanovený na 8,8%) zredukovaním počtu štátnych zamestnancov o 14% a osekáním jednotlivých ministerstiev až o 40% počas dvoch rokov. Toto neboli škrtý v podobe spomalenia rastu výdavkov, ale skutočné zníženie veľkosti vlády.

Všetky vládne programy bez výnimiek boli

predmetom „hodnotenia programov“, ktoré skúmali nielen účinnosť a efektívnosť s ktorou sa práca vykonávala, ale aj to, či by federálna vláda mala vôbec robiť prácu, ktorá bola v popise jednotlivých programov. Ministri boli povinní vyhodnotiť svoje oddelenia na základe týchto kritérií: (1) slúženie verejnému záujmu; (2) potrebnosť zapojenia vlády; (3) vhodná federálna rola; (4) priestor na PPP projekty (public sector/private sector partnerships); (5) priestor na zvýšenie efektivity; (6) dostupnosť

Navyše k týmto reformám, riadenie niektorých programov bolo decentralizované ich alokovaním do jednotlivých provincií. Kanadský dôchodkový plán bol taktiež zreformovaný na plne fondový typ s krytými záväzkami („fully funded“).

Ekonomika začala rásť, keď jej zmenšujúca sa vláda uvoľnila miesto na rozvoj. Spôsobilo to rast verejných príjmov a to následne umožnilo daňové škrtý, ktoré umožnili ďalší ekonomický rozvoj. Bol to, ako vyhlásil Brian Lee Crowley z Macdonald-Laurier Institute: „Lahodný magický kruh.“

Kanada je taktiež prívetivejšia k svetu ako jej južný sused. Prijíma každý rok viac zručných imigrantov ako USA napriek oveľa menšiemu počtu obyvateľov a nezaväzuje ich ku špecifickej práci. Žiadna významnejšia politická strana nie je proti imigrácii.

Kanadský bankový systém je hodnotený ako najzdravší na svete neustále už 6 rokov. Nie je to tým, že regulácie sú viac konzervatívne; je to tým, že bankám bolo umožnené konať tak, ako považujú sami za najsprávnejšie. Rovnako ako počas Veľkej hospodárskej krízy, Kanada nezažila žiaden pád banky ani počas nedávnej hospodárskej krízy.

Výzvy zostávajú. Počas vládnutia premiéra Stephena Harpera a jeho konzervatívnej vlády, veľkosť federálnej vlády dramaticky narástla, rozhodnutia o zahraničných investíciách boli zablokované a vláda naďalej podporuje politicky dôležité poľnohospodárske obchodné reštrikcie. Napriek prieskumom verejnej mienky, ktoré ukazujú, že verejnosť naďalej nesúhlasí s deficitným rozpočtom, vláda pripravila stimulačný balíček. „Kanadský hospodársky akčný plán,“ vrhol krajinu späť do opakovaných deficitov verejného rozpočtu, ktoré pokračujú dodnes. A provincie majú tiež aj svoje vlastné problémy.

Napriek snahe predstaviteľov konzervatívnej strany potlačiť obvinenia zástancov malého štátu z bezohľadného míňania, Kanada nie sú ochotní akceptovať deficit bez plánov na vyrovnanie rozpočtu. Pomaly a obmedzene v porovnaní s reformami Chréti-enových liberálov, vláda sa pomaly posúva smerom k vyrovnanému rozpočtu. Kanada si udržiava dobrú hospodársku výkonnosť a

má jednu z najnižších výdavkov na sociálne zabezpečenie vzhľadom k HDP v rozvinutom svete, a stabilný bankový systém. Napriek rastu štátu, jeho relatívna veľkosť vzhľadom k HDP je porovnateľná veľkosťou štátu v dvadsiatych rokoch minulého storočia.

Boj za zmenšenie štátu nie je bojom (ľavo-pravých) politik, ale bojom názorov. Úspechy z kanadskej minulosti dávajú všetkým krajinám lekcie z ktorých sa dá čerpať do budúcnosti.

Janet Neilson

Pôvodne vyšlo 5.8.2014 na ATLASONE.

Pre INESS preložil Marek Šlesár

ANTI MARKET

Laptop s revíziou

Prakticky každý z nás vlastní a používa niekoľko elektrických zariadení. Laptop, rýchlovarnú konvicu, televízor či ventilátor... Napadlo vás dať si na týchto zariadeniach spraviť každých 6, 12, či 24 mesiacov profesionálnu revíziu?

Asi sotva. Hoci si väčšina uvedomuje istú rizikovosť týchto zariadení (v roku 2012 bolo 644 požiarov spôsobených elektrickým skratom, zvýšeným prechodovým odporom, alebo preťažením prúdom, pričom zahynul jeden človek a 36 sa zranilo), šanca nebezpečnej poruchy odhaliteľnej revíziou je pri desiatkach miliónov zariadení v našich domácnostiach tak nízka, že náklady spojené s ich revíziou sa jednoducho neoplatia.

A to dokonca ani vtedy, ak ide o bezpečnosť našich rodín. Proklamácia „keď ide o životy, náklady idú bokom“ je pekná, ale v realite

našich životov nerealizovateľná. Žijeme vo svete obmedzených statkov a aj investície do našej bezpečnosti si starostlivo zrátame. Viete si predstaviť, že by vláda nariadila každej domácnosti raz za rok vykonať revíziu všetkých elektrických zariadení v domácnosti? Samozrejme certifikovanou firmou a za masťný poplatok. Kedykoľvek by vám do bytu mohla prísť kontrola, či ste svoju povinnosť nezanedbali.

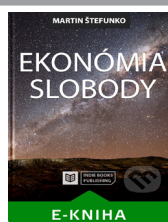
Pritom takto to funguje – u zamestnávateľov. Podľa zákona O bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci (č. 124/2006 Z.z.) §9 „Zamestnávateľ je povinný sústavne kontrolovať a vyžadovať dodržiavanie právnych predpisov a ostatných predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci, zásad bezpečnej práce, ochrany zdravia pri práci a bezpečného správania na pracovisku a bezpečných pracovných postupov.“

Znie to logicky a prirodzene. Možno je diskutabilné, prečo toto nevyplýva zo všeobecnejších právnych princípov a treba to explicitne rozpisovať. A prečo aj regulácia tvaru patizónu skončí v podobe zákona dlhšia ako Ottov náučný slovník, ale to nechajme teoretikom kontinentálneho práva a jeho efektívnosti.

Ten problém sa zjavuje inde – napríklad vo vyhláske 508/2009 Z. z. („Vyhláska, ktorou sa ustanovujú podrobnosti na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci s technickými zariadeniami tlakovými, zdvíhacími, elektrickými a plynovými a ktorou sa ustanovujú technické zariadenia, ktoré sa považujú za vyhradené technické zariadenia“) a niektorých technických normách, ktoré presne určujú čo, ako často a najmä kto musí vo firme kontrolovať. Niektoré elektrické spotrebiče musia prejsť revíziou raz za dva roky (prenosné spotrebiče používané na administratívu), no niektoré každé tri mesiace (prenosné spotrebiče používané vonku).

Zamestnávateľia tak musia (alebo by aspoň mali) pravidelne volať certifikovaných revíznych technikov na kontrolu zariadení, ako laptopy či kopírky, čo by nás v domácnosti ani nenapadlo. Míňajú tak vzácne hmotné zdroje, ako aj čas na administratívu.

Náklady na pracovnú silu sú jednou zo zložiek konkurencieschopnosti. Popri mzde, daniach a odvodoch sú regulačné náklady nezanedbateľnou položkou, pritom pre verejnosť aj zamestnancov často neviditeľnou. Zmena je možná. Konkrétne zmienená technická norma určujúca frekvencie kontrol je v rámci CENELEC (Európsky výbor pre elektrotechnickú štandardizáciu – organizácia je napriek názvu mimo štruktúry EÚ) odkopírovaná z českej normy. Európske právo takto detailne povinnosti neupravuje a napríklad Veľká Británia intervaly pravidelných kontrol zamestnávateľom len nezáväzne navrhuje.



MARTIN ŠTEFANKO: EKONÓMIA SLOBODY

E-kniha popisuje základné myšlienky rakúskej školy ekonómie a ich aplikácie. Rakúska škola dávno pred kolapsom komunizmu popisala problémy socialistického ekonomického plánovania a jej dnešní predstavitelia úspešne predpovedali finančnú krízu.

Táto e-kniha vydaná INESS je dostupná na našej stránke iness.sk a v internetovom knihkupectve Martinus za 2,80 Eur.



JURAJ KARPIŠ: EKONOMICKÝ VÝZNAM ZLATA AKO KOMODITY S MONETÁRNYM DOPYTOM

Prečo rástla cena zlata posledné desaťročie? Možno považovať zlato za peniaze? Je zlato v bubline?

Odpovede aj na tieto otázky hľadáme v publikácii Ekonomický význam zlata ako komodity s monetárnym dopytom, ktorú si v INESS môžete zakúpiť za 3,99 eur.



PHILIPP BAGUS: TRAGÉDIA EURA

Slovenské vydanie: (c) TRIM Broker a INESS

Rok 2011, 160 strán

Knihu si môžete za cenu 9,50 Eur zakúpiť v INESS alebo v obchode vo vašom meste.